

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

SECȚIA A PATRA

**CAUZA ASOCIAȚIA ACCEPT ȘI ALTELE ÎMPOTRIVA
ROMÂNIEI**

(Cererea nr. 19237/16)

HOTĂRÂRE

Art. 14 (+ Art. 8 și Art. 11) • Discriminare pe baza orientării sexuale •
Neasigurarea de către stat a desfășurării pașnice, fără injurii, a evenimentului
LGBT și neefectuarea de către stat a unei anchete eficiente privind motivele
homofobe ale contra-demonstrațiilor

STRASBOURG

1 iunie 2021

DEFINITIVĂ

1 septembrie 2021

*Hotărârea a rămas definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție.
Poate suferi modificări de formă.*

În cauza Asociația ACCEPT și altele împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-o cameră compusă din:

Yonko Grozev, *președinte*,

Faris Vehabović,

Iulia Antoanella Motoc,

Armen Harutyunyan

Gabriele Kucsko-Stadlmayer,

Pere Pastor Vilanova,

Ana Maria Guerra Martins, *judecători*,

și Andrea Tamietti, *grefier de secție*,

Având în vedere:

cererea nr. 19237/16 îndreptată împotriva României, prin care o asociație nonprofit înregistrată în România („asociația reclamantă”) și cinci resortisante ale acestui stat („reclamantele”), au sesizat Curtea la 2 aprilie 2016, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”);

decizia de a comunica cererea Guvernului României („Guvernul”);

observațiile prezentate de Guvernul pârât și observațiile prezentate în replică de reclamante;

observațiile prezentate de Ordo Iuris, căreia președintele secției i-a acordat permisiunea să intervină în procedură;

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 20 aprilie 2021,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

INTRODUCERE

1. Cererea are ca obiect pretinsa neacordare de către stat a protecției necesare reclamantelor contra agresiunii verbale homofobe și a amenințărilor și neefectuarea de către stat a unei anchete efective ulterioare în legătură cu plângerea reclamantelor. Cererea mai are ca obiect consecințele incidentelor respective asupra dreptului la libertatea de întrunire pașnică al reclamantelor. Reclamantele și-au întemeiat capetele de cerere pe art. 3, art. 8, art. 11, art. 13 și art. 14 din Convenție, precum și pe art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție.

ÎN FAPT

2. Denumirea sau numele reclamantelor, data înființării sau data nașterii, precum și sediul sau domiciliul sunt enumerate mai jos, în Anexă. Reclamantele au fost reprezentate de doamna R.I. Ionescu, avocată în București.

3. Guvernul a fost reprezentat de agentul guvernamental, cel mai recent doamna O.F. Ezer, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

4. Faptele cauzei, astfel cum au fost expuse de părți, pot fi rezumate după cum urmează.

I. INCIDENTUL DIN 20 FEBRUARIE 2013

5. În februarie 2013, asociația reclamantă, ACCEPT – o organizație de promovare a intereselor persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen (LGBT) din România – a organizat o serie de evenimente culturale pentru a sărbători Luna istoriei LGBT. Programul a inclus proiecția, pe 20 februarie 2013, la ora 18.00, a unui film despre o familie alcătuită din persoane de același sex, în cinematograful situat în Muzeul Național al Țăranului Român („muzeul”) din București. Proiecția trebuia să fie urmată de o discuție între spectatori, inspirată de film, despre drepturile familiilor cu părinți de același sex.

6. La 20 februarie 2013, asociația reclamantă a aflat că pe platformele de socializare avea loc o „mobilizare online” care făcea apel la o contra-demonstrație seara mai târziu, în timpul proiecției de la muzeu. Reprezentantul asociației reclamante a sunat la poliție și, ulterior, la sfatul poliției, a trimis în scris o cerere de protecție.

7. 10 polițiști din cadrul Secției 2 Poliție, împreună cu comandantul secției, s-au prezentat la sediul muzeului pentru a asigura protecția. În urma alertei lansate de directorul muzeului la numărul național de urgență 112, li s-au alăturat ulterior 7 jandarmi, care au venit ca întăriri pentru a împiedica escaladarea situației. Polițiștii și jandarmii au intrat în clădirea în care se afla cinematograful, dar au rămas pe hol, în exteriorul sălii de cinematograf.

8. La proiecție s-au aflat circa 20 de persoane, inclusiv reclamantele individuale (a doua, a treia, a patra, a cincea și a șasea reclamantă). Intrarea a fost liberă, însă majoritatea participanților primiseră invitație de participare de la asociația reclamantă. Alte 50 de persoane au intrat în sala de cinematograf, unele având și drapele.

9. Potrivit reclamantelor, noii-veniți au deranjat proiecția scandând „moarte homosexualilor”, „animale” sau „spurcăciuni”, dar și insultându-i și amenințându-i pe participanții la proiecție, inclusiv pe reclamantele individuale. Unii intruși au afișat însemne religioase fasciste și xenofobice și au expus steagul partidului de extremă dreapta Totul pentru Țară. În 2015, partidul respectiv a fost dizolvat prin hotărâre judecătorească. Intrușii păreau să fie asociați cu o mișcare de extremă dreaptă, Noua Dreaptă, care era activă în viața politică și se opunea deschis, printre altele, căsătoriei între persoane de același sex și adopției de către cupluri formate din persoane de același sex (pentru detalii suplimentare, a se vedea infra, pct. 43).

10. Organizatorii i-au alertat pe polițiștii staționați în exteriorul sălii de cinematograf. Aceștia au intrat în sală, au confiscat câteva drapele de la intruși, apoi au ieșit din sală, în pofida solicitării organizatorilor de a rămâne.

11. Intrușii au blocat proiecția deoarece considerau că filmul constituia un afront adus demnității naționale din cauza temei homosexuale, sentiment care a fost agravat de alegerea locului de desfășurare – un loc plin de istorie și tradiție. Aceștia au blocat proiectorul ca să împiedice continuarea proiecției. Organizatorii au oprit proiecția și au aprins luminile.

12. Pe măsură ce persoanele ieșeau din sală, polițiștii staționați pe hol au legitimat 29 de persoane, majoritatea fiind din rândul celor care au blocat proiecția. La ora 19:50, toate persoanele părăsiseră locul de desfășurare.

13. Procesul-verbal privind incidentul din 20 februarie 2013, întocmit de șeful echipajului de jandarmi, conținea următoarele pasaje relevante:

„În jurul orei 18:10 am fost chemat de [Direcția Generală de Jandarmi a Municipiului București] să mă prezint la [muzeu] – unde era proiectat un film de către asociația ACCEPT – pe motiv că unii membri ai «Noii Drepte» intraseră în incintă cu scopul de a bloca proiecția prin orice mijloace.

Am ajuns la ora 18:13 și am relaționat cu [G.P.], cdt. Secției 2 Poliție, care avea la fața locului [la muzeu] 2 agenți (în ținută) și 6–7 agenți în civil. Când am ajuns, proiecția filmului începuse, în sală fiind aproximativ 60-70 persoane (~ 40-50 persoane de la «Noua Dreaptă» și ~ 20 pers. de la organizația «Accept»). După câteva minute, cei de la «Noua Dreaptă» au început să huiduie, să expună drapele cu tricolorul național, să cânte imnul național, blocând vizionarea filmului (ora 18.18). Am acționat în sprijinul efectivelor de la Secția 2 Poliție, cu 2 patrule în holul cinematografului, monitorizând pt. prevenirea eventualelor altercații. În jurul orei 19.10, persoanele din incinta cinematografului au început să părăsească locația. Comandantul secției a luat decizia de a legitima persoanele participante, solicitându-ne să-l sprijinim în acest sens. De către efectivele de jandarmi au fost legitimate 12 persoane, iar din partea Secției 2 Poliție, 11 persoane.

În jurul orei 19.35, comandantul secției a luat decizia de a lăsa persoanele care refuzau să fie legitimate să plece.”

14. În procesul-verbal întocmit de jandarmi sunt enumerate și numele și codurile numerice personale ale celor 12 persoane legitimate de jandarmi. Într-un proces-verbal separat, din 24 februarie 2013, adresat Inspectoratului General al Jandarmeriei Române, șeful echipajului de jandarmi prezent la incident a inclus o descriere detaliată a mai multor persoane legitimate și a consemnat că aceștia aparțineau Noii Drepte și că s-au opus – din cauza convingerilor lor religioase și „morale” – evenimentului organizat în muzeu.

15. La 21 februarie 2013, poliția a întocmit un proces-verbal cu privire la incident, menționând următoarele aspecte relevante:

„La acest eveniment intrarea a fost liberă, în sala de cinematograf intrând atât persoane din partea Asociației «Accept», cât și simpatizanți ai «Mișcării Noua Dreaptă», care însă nu au afișat însemne ale acestei organizații. Astfel, în sala de spectacol se aflau aproximativ 60-70 persoane din care 40-50 aparținând Mișcării Noua Dreaptă.

După începerea filmului, unii dintre participanți s-au manifestat zgomotos [...]

La un moment dat, a fost oprită proiecția filmului, s-au aprins luminile după care, majoritatea celor prezenți și-au manifestat indignarea pentru faptul că proiecția peliculei a avut loc în sala de cinematograf a Muzeului Țăranului Român. Mai mult, aceștia au apreciat nepotrivit filmul difuzat, care avea conotații homosexuale, acest fapt fiind

considerat un afront adus demnității naționale. De asemenea, aceștia și-au exprimat indignarea că evenimentul a fost organizat în incinta muzeului și nu într-un alt loc lipsit de istorie și tradiție cum este Muzeul Țăranului Român.

În continuare, participanții s-au angrenat în discuții referitoare la orientările sexuale și pe teme religioase și naționaliste, iar simpatizanții «Noua Dreaptă» au cântat imnul național, cântece patriotice și religioase.

Pe timpul discuțiilor contradictorii purtate între cele două grupuri, nu au fost înregistrate agresiuni din partea niciunei persoane [...]

Pentru prevenirea unor evenimente negative între participanți, la fața locului s-a deplasat comanda Secției 2 Poliție împreună cu 10 polițiști (B.I.C., O.P.) și o echipă de 7 jandarmi, care au asigurat măsurile preventive.

Evenimentul s-a încheiat după aproximativ 60 minute, fără a fi necesară intervenția în forță pentru evacuarea participanților. La ieșirea din incinta muzeului [...] au fost legitimate un număr de 29 persoane, majoritatea manifestându-și nemulțumirea pentru această activitate, pe care au considerat-o ilegală.”

16. Proiecția a fost reprogramată și a avut loc în aceeași locație la 10 martie 2013 fără incidente.

II. PLÂNGEREA PENALĂ

17. La 5 martie 2013, asociația reclamantă a depus la Secția 2 Poliție București o plângere penală referitoare la incident, invocând instigarea la discriminare, abuzul în serviciu prin îngrădirea unor drepturi și afișarea în public a unor simboluri fasciste, rasiste sau xenofobe. Plângerea a fost formulată în temeiul art. 247 și art. 317 din Codul penal („C. pen.”), în vigoare la acea dată (a se vedea infra, pct. 36), a fost îndreptată împotriva polițiștilor și a persoanelor particulare și a fost depusă în numele a 10 persoane (inclusiv reclamantele individuale) care au participat la proiecția din 20 februarie 2013. Respectivul persoane s-au plâns că persoane neidentificate au întrerupt proiecția, au proferat amenințări, au afișat simboluri fasciste și au filmat, fotografiat și înregistrat video participanții fără permisiunea lor. De asemenea, s-au plâns că autoritățile nu au luat măsuri corespunzătoare pentru a preveni și a opri comportamentul grupului violent și pentru a permite continuarea adunării pașnice a victimelor. Asociația reclamantă a susținut că respectivele acte au fost motivate de ura față de homosexuali. Asociația reclamantă a atașat informații despre presupușii făptuitori – detalii care, în opinia sa, vor contribui la identificarea făptuitorilor și a rolurilor pe care le-au jucat aceștia în incident. Asociația reclamantă a atașat plângerii și un fișier video cu înregistrarea incidentului, care fusese făcut public pe Internet.

18. La 17 martie 2013, Parchetul de pe lângă judecătoria de sector competentă din București a constatat că nu are competența soluționării plângerii și a trimis dosarul la Parchetul de pe lângă Tribunalul București; la 27 februarie 2014, Parchetul de pe lângă Tribunalul București – reținând că

dosarul viza și cadre militare (respectiv jandarmi) – a trimis plângerea la Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul București.

19. La 31 martie 2014, parchetul militar a dispus începerea urmăririi penale în acest caz.

20. La 13 mai 2014, D.P.P., membră a asociației reclamante, a fost audiată de procurorul militar. A declarat că, la 20 februarie 2013, cu aproximativ 2 ore înainte de începerea proiectiei, primise un e-mail prin care era atenționată că un anume I.C. a publicat pe pagina sa de socializare informații în sensul că un grup de persoane care se opuneau evenimentului vor participa la proiectie pentru a-și exprima opoziția. Aceasta a sesizat poliția la telefon și apoi în scris, solicitând protecție în timpul evenimentului. A mai declarat că după eveniment, pe când membrii ACCEPT părăseau incinta, intrușii au continuat să profereze injurii la adresa lor.

21. G.P., comandantul Secției 2 Poliție (a se vedea supra, pct. 13), a fost audiat la 18 iunie 2014. A reiterat că intrușii au considerat că proiectia constituia un afront adus demnității naționale și contravenea istoriei și tradiției. A declarat că era posibil ca aceștia să fi fost susținători ai organizațiilor de extremă dreaptă, dar că nu purtau niciun însemn vizibil al unor astfel de organizații.

22. Printr-o rezoluție din 24 iunie 2014, parchetul militar a constatat că jandarmii nu au fost în măsură să elaboreze un plan de acțiune pentru gestionarea incidentului din 20 februarie 2013 deoarece asociația reclamantă nu făcuse declararea prealabilă necesară pentru respectivul eveniment. Procurorul a constatat că jandarmii și-au îndeplinit obligațiile; procurorul a dispus apoi încetarea urmăririi penale în această privință. Procurorul a transmis dosarul cauzei la Parchetul de pe lângă judecătoria de sector competentă din București pentru ca acesta din urmă să continue cercetările cu privire la polițiștii implicați. În rezoluție nu s-a făcut nicio referire la persoanele care întrerupseseră evenimentul.

23. La data de 4 septembrie 2014, Parchetul de pe lângă judecătoria de sector competentă din București a trimis dosarul cauzei la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București. S-a întemeiat pe o rezoluție din 18 iunie 2014, prin care procurorul general de la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București a decis ca toate cercetările referitoare la comandantii secțiilor de poliție din jurisdicția respectivei curți de apel să fie efectuate de parchetul respectiv. În consecință, la 15 septembrie 2014, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București a preluat cercetările în cauza respectivă.

24. Printr-o ordonanță din 14 octombrie 2014, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București a dispus clasarea cauzei, cu motivarea că faptele denunțate nu constituie infracțiuni. Descrierea incidentului, ca „schimb amiabil de idei” între participanți, a fost similară cu cea din procesul-verbal întocmit de poliție (a se vedea supra, pct. 15).

25. La 10 noiembrie 2014, reclamantele au făcut plângere împotriva ordonanței procurorului la superiorul ierarhic; la 15 decembrie 2014,

plângerea respectivă a fost respinsă de procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel București. Rezoluția le-a fost comunicată reclamantelor la 29 decembrie 2014.

26. Între timp, la 22 decembrie 2014, asociația reclamantă a depus la camera preliminară a judecătoriei de sector competente din București („judecătoria de sector competentă din București”) plângere împotriva ordonanței procurorului din 14 octombrie 2014 (a se vedea supra, pct. 24), atât în nume propriu, cât și pe în numele victimelor (inclusiv al reclamantelor individuale). Ulterior, reclamantele au extins plângerea pentru a cuprinde ordonanța din 15 decembrie 2014 (a se vedea supra, pct. 25). Reclamantele au reiterat versiunea lor asupra succesiunii evenimentelor și au reafirmat că polițiștii prezenți la fața locului au refuzat să intervină pentru a detensiona situația. Au susținut că organele de urmărire penală nu au luat în considerare probe care le-ar fi ajutat să identifice făptuitorii din rândul intrușilor, nici amenințarea pe care aceștia o reprezentaseră pentru reclamante. Mai mult, au susținut că procurorul a omis cu desăvârșire să cerceteze partea din plângere referitoare la intruși și au dat numele a 10 persoane pe care le-au putut identifica din grupul de intruși. În plus, au susținut că intrușii au purtat însemne fasciste și xenofobe (nu neapărat doar simboluri ale organizației Noua Dreaptă). În final, reclamantele au contestat descrierea de către procuror a incidentului ca „schimb de opinii”.

27. Totodată, asociația reclamantă a depus plângere, în nume propriu și în numele persoanelor vizate, la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, împotriva ordonanței din 15 decembrie 2014. A susținut că plângerea sa penală (a se vedea supra, pct. 17) nu a fost cercetată suficient. În plus, a oferit hyperlink-uri către mai multe videoclipuri despre incident, făcute publice pe internet.

28. La 5 februarie 2015, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat că cercetarea nu a fost suficientă în măsura în care a vizat susținerile conform cărora intrușii ar fi purtat însemne fasciste. De asemenea, a considerat că organele de urmărire penală ar fi trebuit să audieze persoanele care au participat la incident. Descriind incidentul, parchetul s-a referit la reclamante ca fiind „adeptii relațiilor între persoane de același sex”.

29. Între timp, examinând plângerea făcută de reclamante la 22 decembrie 2014 (a se vedea supra, pct. 26), judecătoria de sector competentă din București a luat cunoștință de ordonanța procurorului din 5 februarie 2015 și a întrebat asociația reclamantă dacă intenționează să își mențină plângerea privind incidentul din 20 februarie 2013. Asociația reclamantă a solicitat continuarea examinării și a reiterat că au trecut 2 ani de la incident, dar că nu s-a făcut nimic pentru aflarea adevărului – singurul pas făcut fiind trimiterea dosarului cauzei de la un parchet la altul. La 2 martie 2015, judecătoria de sector competentă din București a respins plângerea reclamantelor.

30. La 12 iunie 2017, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București a început cercetările în legătură cu acuzațiile de utilizare în public a

simbolurilor fasciste, rasiste și xenofobe. Patru persoane au fost audiate în calitate de martore, cel puțin una dintre ele numărându-se printre persoanele identificate în procesul-verbal întocmit de jandarmerie la 24 februarie 2013 (a se vedea supra, pct. 14). Toate au declarat că au fost martore la schimburile dintre cele două grupuri, dar nu au văzut niciun simbol sau gest fascist. Unele dintre ele au declarat că au aflat de proiecție de pe rețelele de socializare și s-au opus, deoarece intrarea la proiecție era liberă pentru orice doritor – chiar dacă filmul – potrivit acestora – a fost clasificat ca fiind program interzis minorilor sub 18 ani. Una dintre martore a menționat că a observat în sala de cinema un steag pe care scria „Totul pentru Țară”.

31. La 19 iunie 2017, poliția a vizionat filmarea de la incident și a descris conținutul acestuia într-un proces-verbal. În procesul-verbal se menționa că în filmare se putea vedea un steag pe care scria „Totul pentru Țară” și că se auzea cineva strigând „Moarte homosexualilor”.

32. La 11 august 2017, procurorul a dispus încetarea urmăririi penale cu motivarea că probele depuse la dosar nu dovedeau dincolo de orice îndoială rezonabilă că presupusele fapte penale au fost efectiv săvârșite. Procurorul a considerat că probele depuse la dosar nu coroborează declarațiile făcute de membrii asociației reclamante.

33. La 21 septembrie 2017, procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel București a respins plângerea formulată de asociația reclamantă împotriva ordonanței din 11 august 2017.

34. Reclamantele au depus la Curtea de Apel București o plângere împotriva actelor procurorilor. Au susținut că suficiente probe au arătat că au fost afișate simboluri fasciste – inclusiv sloganul „Totul pentru Țară”, care aparține unui partid politic ce fusese interzis din cauza agendei sale fasciste. La 22 noiembrie 2017, Curtea de Apel București a confirmat, prin încheiere definitivă, ordonanța procurorului din 11 august 2017 (a se vedea supra, pct. 32), cu motivarea că nu există probe care să susțină dincolo de orice îndoială rezonabilă că au fost afișate simboluri fasciste, xenofobe sau rasiste în public.

LEGISLAȚIA ȘI PRACTICA RELEVANTE

I. DREPTUL INTERN RELEVANT

A. Legea nr. 60/1991

35. Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice („Legea nr. 60/1991”) conține următoarele dispoziții relevante.

Art. 2

„Adunările publice trebuie să se desfășoare în mod pașnic și civilizat, cu protecția participanților și a mediului ambiant, fără [...] să degeneze în acțiuni turbulente de

HOTĂRÂREA ASOCIAȚIA ACCEPT ȘI ALTELE ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

natură a pune în primejdie ordinea și liniștea publică, siguranța persoanelor, integritatea corporală, viața sau bunurile acestora ori ale domeniului public [...]"

Art. 3

„Nu trebuie declarate în prealabil adunările publice al căror scop îl constituie manifestările cultural-artistice, sportive, religioase, comemorative, cele ocazionate de vizite oficiale, precum și cele care se desfășoară în exteriorul sau în incinta sediilor ori a imobilelor persoanelor juridice de interes public sau privat. În cazul în care organizatorii adunărilor publice nesupuse declarării prealabile dețin indicii sau date că desfășurarea lor s-ar putea solda cu acte de dezordine ori că ar putea să ducă la manifestări violente, au obligația să solicite din timp primarilor, unităților de jandarmi competente teritorial și poliției locale sprijin de specialitate.”

Art. 5

„[...]

(2) De asemenea, este interzisă desfășurarea simultană a două sau mai multe adunări publice distincte, în același loc sau pe aceleași trasee, indiferent de caracterul acestora.

Art. 9

„Sunt interzise adunările publice prin care se urmărește:

a) propagarea ideilor totalitare de natură fascistă, comunistă, rasistă, șovină sau ale oricăror organizații terorist-diversioniste, defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la ură națională sau religioasă, incitarea la discriminare, la violență publică și la manifestări obscene, contrare bunelor moravuri;

[...]

c) încălcarea ordinii, siguranței sau moralității publice, a drepturilor și libertăților cetățenilor ori punerea în pericol a sănătății acestora.”

Art. 13

„Participanții la adunările publice sunt obligați:

a) să respecte recomandările făcute de organizatorii adunărilor publice, împuterniciții acestora sau organele de ordine;

b) să se abțină de la acțiuni de natură a împiedica desfășurarea normală a adunărilor publice și să nu incite la asemenea acțiuni prin viu grai, manifeste sau alte mijloace audiovizuale;

c) să nu introducă sau să aibă, în timpul adunărilor publice, obiecte de natura celor prevăzute la art. 12 alin. (1) lit. g) [băuturi alcoolice] și j) [arme de orice fel, materiale explozive sau incendiare, substanțe iritant-lacrimogene sau cu efect paralizant, dispozitive pentru șocuri electrice ori alte obiecte ce pot fi folosite pentru acțiuni violente sau de tulburare a desfășurării normale a adunărilor publice];

d) să părăsească imediat adunările publice sau locul unde acestea se desfășoară, când au fost somați de către organizatori, împuterniciții acestora sau organele de poliție;

e) să nu participe la adunări publice în stare de ebrietate, să nu consume și să nu distribuie băuturi alcoolice sau droguri.”

B. Codul penal („C. pen.”)

36. Dispozițiile relevante din Codul penal, astfel cum erau în vigoare până la 1 februarie 2014, erau următoarele:

Art. 247 Abuzul în serviciu prin îngădirea unor drepturi

„Îngădirea, de către un funcționar public, a folosinței sau a exercițiului drepturilor vreunui cetățean, ori crearea pentru acesta a unor situații de inferioritate pe temei de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani.”

Art. 317 Instigarea la discriminare

„Instigarea la ură pe temei de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie, apartenență politică, convingeri, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.”

Art. 323 Asocierea pentru săvârșirea de infracțiuni

„(1) Fapta de a se asocia sau de a iniția constituirea unei asocieri în scopul săvârșirii uneia sau mai multor infracțiuni [...], ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a unei astfel de asocieri, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 15 ani, fără a se putea depăși pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea ce intră în scopul asocierii.

(2) Dacă fapta de asociere a fost urmată de săvârșirea unei infracțiuni, se aplică celor care au săvârșit infracțiunea respectivă pedeapsa pentru acea infracțiune, în concurs cu pedeapsa prevăzută în alin. 1.”

37. Noul Cod penal, în vigoare de la 1 februarie 2014, conține următoarele dispoziții relevante:

Art. 77 Circumstanțe agravante

„Următoarele împrejurări constituie circumstanțe agravante:

[...]

h) săvârșirea infracțiunii pentru motive legate de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie ori apartenență politică, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA ori pentru alte împrejurări de același fel, considerate de făptuitor drept cauze ale inferiorității unei persoane în raport cu celelalte.”

Art. 369 Incitarea la ură sau discriminare

„Incitarea publicului, prin orice mijloace, la ură sau discriminare împotriva unei categorii de persoane se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.”

C. Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 31/2002

38. Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 31/2002 interzice organizațiile și simbolurile cu caracter fascist, rasist sau xenofob și promovarea cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii.

D. Discriminarea abordată în dreptul intern

39. Discriminarea este interzisă de art. 16 din Constituție și este definită în art. 2 alin. 1 din Ordonanța anti-discriminare (Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare). Dispozițiile relevante din Ordonanța anti-discriminare sunt enunțate în *Cînta împotriva României* (nr. 3891/19, pct. 23-24, 18 februarie 2020) și *M.C. și A.C. împotriva României* (nr. 12060/12, pct. 42-44, 12 aprilie 2016, care conține și un exemplu din practica internă). În plus, art. 15 prevede următoarele:

Art. 15

„Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia.”

E. Codul civil

40. Art. 1349 din Codul civil, în vigoare de la 1 octombrie 2011, conține următoarele dispoziții privind răspunderea delictuală:

Art. 1349

„(1) Orice persoană are îndatorirea să respecte regulile de conduită pe care legea sau obiceiul locului le impune și să nu aducă atingere, prin acțiunile ori inacțiunile sale, drepturilor sau intereselor legitime ale altor persoane.

(2) Cel care, având discernământ, încalcă această îndatorire răspunde de toate prejudiciile cauzate, fiind obligat să le repare integral.

(3) În cazurile anume prevăzute de lege, o persoană este obligată să repare prejudiciul cauzat de fapta altuia, de lucrurile ori animalele aflate sub paza sa, precum și de ruina edificiului.

(4) Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de produsele cu defecte se stabilește prin lege specială.”

F. Practica internă

41. Societatea Academică din România (un think-tank și ONG cu sediul în București) a publicat în 2016 un raport privind legislația națională și jurisprudența națională cu privire la discursul de incitare la ură și discursul de incitare la discriminare. Cu privire la părtinirea sistemului de justiție împotriva homosexualilor, raportul conține următoarele pasaje relevante:

„V. 2. Discursul motivat de ură în cazuistica instanțelor penale

Numărul cauzelor care au fost judecate sub incidența infracțiunii incitare la ură sau discriminare (art. 369 din Noul Cod penal) sau variantele anterioare (Instigare la discriminare (art. 317 din Codul penal după 2006) și Propaganda naționalist șovină (art. 317 din Codul penal înainte de 2006)) și numărul cauzelor penale judecate sub incidența infracțiunilor din OUG 31/2002 privind interzicerea organizațiilor, simbolurilor și faptelor cu caracter fascist, legionar, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid contra umanității și de crime de război este foarte redus, ceea ce ne dă o perspectivă limitată asupra modului în care s-ar aplica în practică prevederile legale. Însăși faptul că există un număr foarte redus de cauze trimise în judecată față de dosare înregistrate sub capitolul infracțiunii respective arată că infracțiunea Incitare la ură sau discriminare (și variantele ei anterioare) și infracțiunile din OUG 31/2002 sunt greu de aplicat în practică de organele judiciare.

Trimiterea în judecată a persoanelor pentru infracțiunile respective se face din oficiu, adică la decizia procurorului. Acesta realizează o primă triere a cazurilor care s-ar putea încadra la respectiva infracțiune, făcând o primă interpretare și aplicare a definiției legale. În tot anul 2014 din 59 de cauze privind infracțiunea Incitare la ură sau discriminare, parchetele din România au soluționat 19 cauze prin netrimitere în judecată – renunțare la urmărirea penală și clasare, iar în primul semestru din anul 2015 din 47 de cauze, au soluționat 20 prin netrimitere în judecată – renunțare la urmărirea penală și clasare. Așadar, într-un an și jumătate din mai mult de jumătate de cauze soluționate raportat la numărul de dosare deschise (39 raportat la 68), niciuna nu a îndeplinit, în interpretarea procurorilor, condițiile pentru trimiterea în judecată sub incidența articolului 369 din Noul Cod penal. În cazul infracțiunilor din OUG 31/2002, în aceeași perioadă, din 53 de dosare deschise, parchetul a soluționat 17, dintre care doar într-o cauză s-a dispus trimiterea în judecată. Această situație ridică semne de întrebare asupra aplicabilității practice a infracțiunii Incitare la ură sau discriminare, fie sub aspectul clarității definiției legale, a înțelegerii ei de către cei care fac sesizări/plângeri/se autosesizează și de către procurorii care nu trimit în judecată cauzele și a bunei lor credințe în interpretarea și/sau aplicarea legii, precum și a eficacității legii raportat la identificarea făptuitorilor și mijloacele de săvârșire a faptelor. În cele ce urmează vom analiza conținutul acestor infracțiuni și felul în care au fost interpretate și aplicate de organele judiciare în cazuistica disponibilă în scopul de a stabili dacă legea este clară sau mai este nevoie de amendamente legislative.

Infracțiunea Incitare la ură sau discriminare

Facem precizarea că de la intrarea în vigoare a noii definiții legale prevăzute la art. 369 din Noul Cod penal (Incitare la ură sau discriminare), nu s-a dat nicio hotărâre a vreunei instanțe de judecată din România în care să se dispună asupra incidenței sau nu a acestui articol 67. Prin urmare, analiza pe care o vom face va avea la bază doar cauze în care s-a examinat incidența vechiului articol echivalent (art. 317 din Codul penal (Instigarea

la discriminare sau Propaganda naționalist-șovină)), urmând să facem pe parcurs distincțiile care se impun aferente noului text legal (art. 369 din Noul Cod penal).”

42. Prin Hotărârea nr. 9 din 7 ianuarie 2015, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării („CNCD”) a declarat că afirmațiile cu caracter discriminator făcute de un politician la adresa persoanelor homosexuale, acestea fiind comparate cu pedofilii și considerate persoane bolnave psihic, nu exced libertății de exprimare, conform art. 10 din Convenție, dar recomandă întregii clase politice din România să evite formulări de acest fel. Sesizarea a fost făcută de asociația reclamantă împotriva unui parlamentar, care făcuse declarațiile în cauză (la care se face referire în hotărârea din 7 ianuarie 2015) în cadrul unui interviu. Asociația reclamantă a depus o petiție cu privire la caracterul discriminatoriu al afirmațiilor, fiind atins dreptul la demnitatea personală a persoanelor homosexuale.

II. DOCUMENTE INTERNAȚIONALE RELEVANTE

43. Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI) a publicat, în 2019, un raport de țară privind România, conținând următoarele pasaje relevante:

„27. ECRI menționează că lesbienele, homosexualii, bisexualii și transsexualii sunt ținte ale unui înalt nivel de prejudecăți și limbaj ofensiv, inclusiv din partea politicienilor importanți. De exemplu, în 2017, un membru al Senatului a făcut remarci denigratoare despre homosexuali. În 2018, un grup de protestatari a întrerupt difuzarea unui film premiat, scandând sloganuri anti-LGBT, susținând că se încalcă valorile românești tradiționale. Recentul referendum privind schimbarea definiției de gen neutru a căsătoriei (vezi § 91) a atras de asemenea o creștere a discursurilor de incitare la ură și a alimentat homofobia.

Discursul de incitare la ură din partea grupărilor extremiste

28. ECRI consideră că mișcarea Noua Dreaptă merită menționată din cauza afișării vizibile a moștenirii Gărzii de Fier, prin organizarea de evenimente publice cu teme anti-romi și antisemite și prin folosirea sistematică a discursului de incitare la ură împotriva etnicilor maghiari, homosexuali, bisexuali, transsexuali și imigranți. De exemplu, în 2017, la Opera Națională din Cluj-Napoca, membri ai acestei mișcări au întrerupt un concert în care o chemare islamică la rugăciune era recitată ca parte din spectacol. ECRI se bucură să constate că Noua Dreaptă nu este reprezentată în Parlamentul României. În mod similar, ECRI este mulțumit de interzicerea partidului politic «Totul pentru Țară», în 2015, din cauza folosirii simbolurilor fasciste provenind de la Mișcarea Legionară.

[...]

63. ECRI recomandă autorităților să ofere instruire suplimentară polițiștilor, procurorilor și judecătorilor privind rezolvarea chestiunilor legate de actele de violență rasiste și homo/transfobe. Aceasta trebuie să includă proceduri îmbunătățite pentru recunoașterea motivației aferente. În plus, mai recomandă ca autoritățile să întărească colaborarea între poliție și grupurile vulnerabile, în special romii și comunitățile LGBT, pentru a soluționa problema lipsei de raportare,

[...]

95. Mai multe studii arată că intoleranța și discriminarea împotriva persoanelor LGBT sunt larg răspândite în societatea românească. Sondajul de opinie realizat de CNCD arată că persoanele LGBT sunt al cincilea grup nedorit, după persoanele cu HIV, dependenții de droguri, persoanele cu dizabilități și romii. Numai 7% dintre participanți au spus că ar accepta un homosexual drept rudă, și doar 12% ar dori ca o persoană LGBT să le fie coleg. Aceste niveluri extrem de joase de acceptare socială contribuie la o discriminare și stigmatizare semnificative împotriva persoanelor LGBT în domenii cheie ale existenței. Între 2013 și 2016, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), care se ocupă de plângerile de discriminare pe motiv de orientare sexuală, a primit un total de 33 de reclamații pe acest motiv. În 2017, 17 din cele 682 de petiții înaintate Consiliului erau legate de orientarea sexuală. CNCD a impus un avertisment și o amendă în două dintre cazuri și a emis o recomandare în alte două. ECRI consideră că acest număr mic de cazuri supuse CNCD este un indiciu că persoanele LGBT ezită să anunțe cazurile de discriminare.

[...]

99. Deși problema intoleranței față de persoanele LGBT este evidentă, nu există o politică de combatere a acestui fenomen în România. Proiectul «Strategia Națională – Egalitate, Incluziune, Diversitate» (2018-2022) conține unele măsuri – deși fără obiective specifice – pentru promovarea nediscriminării împotriva persoanelor LGBT. În lumina lipsei de informații despre persoanele LGBT menționate mai sus și a semnificativei discriminări pe care acestea o suferă, ECRI consideră că autoritățile trebuie să ia măsuri urgente pentru promovarea toleranței față de persoanele LGBT în toate domeniile vieții, cât și pentru combaterea homofobiei și transfobiei.

100. ECRI recomandă autorităților să redacteze și să adopte un plan de acțiune, fie ca un document separat, fie ca parte dintr-un plan național în fază de proiect, care să includă obiectivele de protejare a persoanelor LGBT împotriva discursului pe motiv de ură, violenței și discriminării, și care să sensibilizeze publicul în legătură cu condițiile lor de trai, promovând înțelegerea față de persoanele LGBT și transformând în realitate dreptul lor la un tratament egal cu ceilalți cetățeni.”

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 3, ART. 8 ȘI ART. 14 DIN CONVENȚIE ȘI A ART. 1 DIN PROTOCOLUL NR. 12 LA CONVENȚIE

44. În temeiul art. 3 și art. 8 din Convenție, reclamantele s-au plâns de lipsa protecției din partea autorităților statului împotriva tratamentului degradant și umilitor la care au simțit că au fost supuse de către persoane particulare la 20 februarie 2013. În plus, s-au plâns, în temeiul aceluiași articole, că autoritățile nu au efectuat o anchetă eficientă cu privire la incidentul din 20 februarie 2013. În opinia lor, lipsa de reacție a autorităților în ceea ce privește atât protecția, cât și ancheta, a fost cauzată de părtinirea lor împotriva reclamantelor din cauza orientării lor sexuale, ceea ce este contrar art. 14 coroborat cu art. 3 și art. 8 din Convenție. Au considerat, de asemenea, că aceleași motive care (în opinia lor) au dus la o încălcare a art. 14 din Convenție, au determinat și o încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție.

Aceste articole prevăd următoarele:

Articolul 3

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

Articolul 8

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

Articolul 14

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.”

Articolul 1 din Protocolul nr. 12

„1. Exercițarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație.

2. Nimeni nu va fi discriminat de o autoritate publică pe baza oricăruia dintre motivele menționate la paragraful 1.”

A. Cu privire la admisibilitate

1. Calitatea de victimă a asociației

45. Asociația reclamantă, ACCEPT, s-a plâns, împreună cu cele cinci reclamante individuale, că atacul contra-demonstrațiilor în timpul proiecției din 20 februarie 2013 și faptul că autoritățile nu au anchetat corespunzător incidentul au constituit o încălcare a drepturilor acestora în temeiul art. 3 și art. 8 interpretate singure sau coroborate cu art. 14 din Convenție, precum și în temeiul art. 1 din Protocolului nr. 12 la Convenție.

46. Curtea reiterează că termenul „victimă”, în contextul art. 34 din Convenție, denotă persoana sau persoanele afectate direct sau indirect de pretinsa încălcare. Astfel, art. 34 nu se referă numai la victima directă sau victimele directe ale pretinsei încălcări, ci și la orice victimă indirectă căreia o încălcare i-ar pricinui un prejudiciu sau care ar avea un interes valabil și personal ca acesta să înceteze [a se vedea *Identoba și alții împotriva Georgiei*, nr. 73235/12, pct. 43, 12 mai 2015, cu trimiterile de acolo].

47. Cu toate acestea, Curtea reiterează faptul că a constatat că acea integritate corporală, de care pot beneficia ființele umane, nu poate fi atribuită unei persoane juridice precum asociația reclamantă (ibid., pct. 45). Mai mult, asociațiilor nu li se poate permite să pretindă, în temeiul art. 34 din Convenție, că sunt victime ale acțiunilor sau omisiunilor care au afectat drepturile și libertățile membrilor săi individuali, care pot depune plângeri la Curte în nume propriu [a se vedea, printre alții, *Stichting Mothers of Srebrenica și alții împotriva Țărilor de Jos* (dec.), nr. 65542/12, pct. 115-116, CEDO 2013 (extrase) și *Identoba și alții*, citată anterior, pct. 45].

48. Rezultă că asociația reclamantă nu poate să susțină în mod valabil, pe baza faptelor aflate la baza prezentei cauze, că este o victimă directă, sau indirectă, în sensul art. 34 din Convenție, a unei încălcări a art. 3 și 8 din Convenție, interpretate fie separat, fie coroborate cu art. 14 – sau, de altfel, a unei încălcări a art. 1 din Protocolul nr. 12 în legătură cu aceleași fapte. În măsura în care a fost introdusă de asociația reclamantă, cererea este așadar incompatibilă *ratione personae* cu dispozițiile Convenției, în sensul art. 35 § 3 lit. a), și trebuie respinsă, în conformitate cu art. 35 § 4.

2. Art. 3 interpretat singur sau coroborat cu art. 14

(a) Argumentele părților

49. Guvernul a argumentat că tratamentul pe care reclamantele individuale susțin că l-au suferit nu a atins pragul corespunzător art. 3 din Convenție. Acesta a subliniat că reclamantelor individuale nu li s-a cauzat nicio vătămare corporală și că niciun certificat medico-legal nu atesta consecințele suferite de acestea în urma incidentului în cauză. În ceea ce privește pretinsele efecte psihice asupra reclamantelor, Guvernul a susținut că nu au existat circumstanțe speciale privind sexul, vârsta sau starea de sănătate a reclamantelor care ar fi putut justifica faptul de a considera că tratamentul prezumtiv suferit intră sub incidența art. 3.

50. Reclamantele individuale au susținut că provocarea unei vătămări corporale nu era o condiție prealabilă pentru ca tratamentul să fie considerat „degradant”. Mai mult, agresiunea pe care au suferit-o la 20 februarie 2013 nu s-a transformat în violență fizică doar pentru că prima reclamantă a decis să suspende evenimentul – decizie care a fost luată pentru a proteja participanții. Acestea au susținut că, în opinia lor, pragul de gravitate al acestui tratament ar trebui evaluat în lumina faptului că actele de agresiune au fost îndreptate împotriva comunității LGBT și au făcut parte dintr-o serie de acte de violență homofobe coordonate de gruparea extremistă „Noua Dreaptă”, care era renumită în România pentru actele sale de violență – în special împotriva comunității LGBT. Intrușii au depășit numărul participanților la eveniment cu doi la unu, iar reclamantele s-au simțit captive în spațiul închis și întunecat al cinematografului, s-au temut pentru siguranța și viața lor, și au fost agresate verbal, în timp ce poliția a refuzat să intervină

și a părut chiar să treacă cu vederea acțiunile intrușilor. Sentimentele de teamă, angoasă și umilire care au urmat au continuat chiar și după incident, deoarece agresorii le-au filmat pe reclamante împotriva voinței lor și au publicat videoclipurile online, expunându-le astfel la un stigmat suplimentar și la discurs de incitare la ură.

51. Terțul intervenient, Ordo Iuris Institute for Legal Culture (Institutul Ordo Iuris pentru Cultură Juridică), o organizație neguvernamentală din Polonia, a susținut că nu toate actele de rele tratamente care încalcă art. 3 din Convenție necesită un răspuns penal; un stat ar putea proteja persoanele prin simpla introducere a unui mecanism de răspundere administrativă sau civilă. Încetarea urmăririi penale în prezenta cauză ca urmare a lipsei probelor nu însemna neapărat o neîndeplinire, o neglijență sau ineficacitate din partea autorităților. Sarcina probei revine reclamantelor, întrucât în prezenta cauză nu s-a identificat niciuna dintre circumstanțele excepționale în care Curtea ar putea fi de acord cu o inversare a sarcinii probei și ca sarcina să le fie impusă autorităților (cum s-a întâmplat adesea în cauzele având ca obiect rele tratamente aplicate persoanelor deținute de autoritățile statului).

(b) Motivarea Curții

52. Curtea reamintește că relele tratamente trebuie să atingă un prag minim de gravitate pentru a intra sub incidența art. 3. Aprecierea acestui prag minim este relativă: depinde de toate circumstanțele cauzei, precum tipul și contextul tratamentului, durata acestuia, efectele fizice și psihice ale acestuia și, în anumite cazuri, sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei. În plus, art. 3 nu poate fi limitat la acte de rele tratamente fizice; acesta se referă și la provocarea suferinței psihice. Prin urmare, tratamentul poate fi caracterizat ca degradant atunci când le provoacă victimelor sale sentimente de teamă, angoasă și inferioritate în măsură să le umilească și să le înjosească. Curtea reamintește în plus că tratamentul discriminatoriu ca atare poate, în principiu, să constituie tratament degradant în sensul art. 3 atunci când atinge un nivel de gravitate care constituie un afront la adresa demnității umane. Mai precis, tratamentul care se bazează pe o prejudecată din partea unei majorități heterosexuale împotriva unei minorități homosexuale poate, în principiu, să intre sub incidența art. 3. Afirmațiile discriminatorii și insultele trebuie, în orice caz, să fie considerate un factor agravant atunci când se analizează un anumit caz de rele tratamente în lumina art. 3. Evaluând probele în legătură cu un capăt de cerere privind încălcarea art. 3 din Convenție, Curtea adoptă standardul probei „dincolo de orice îndoială rezonabilă”. În primul rând, probele pot să rezulte din coexistența unor deducții suficient de solide, clare și concordante sau a unor prezumții de fapt irefragabile similare (a se vedea *Identoba și alții*, citată anterior, pct. 65, cu trimiterile suplimentare).

53. Acest capăt de cerere s-a bazat pe efectul psihologic pe care incidentul din 20 februarie 2013 l-ar fi avut asupra reclamantelor, în calitate de membre ale comunității LGBT. Totuși, reclamantele nu au indicat niciun fapt care ar

putea permite Curții să constate că nivelul de suferință psihică pe care au îndurat-o ca urmare a incidentului – sau ca urmare a modului în care a fost efectuată ancheta cu privire la incident – s-a apropiat de nivelul pe care Curtea l-a constatat în alte cauze similare pentru a angaja răspunderea statului în temeiul art. 3 din Convenție în raport cu situațiile de abuz pe motive discriminatorii (a se vedea, de exemplu, *M.C. și A.C. împotriva României*, nr. 12060/12, pct. 116–119, 12 aprilie 2016; și *Identoba și alții*, citată anterior, pct. 68–71).

54. De exemplu, cauza trebuie să fie diferențiată de cauzele *Begheluri împotriva Georgiei* (nr. 28490/02, 7 octombrie 2014) și *Membrii Congregației Martorilor lui Iehova Gldani și alții împotriva Georgiei* (nr. 71156/01, 3 mai 2007), în care amenințările îndreptate împotriva membrilor comunității religioase au fost însoțite de percheziții, loviri grave, tâlhărie, precum și o serie de acțiuni de umilire și intimidare. Hărțuirea organizată continuă a fost concepută pentru a-i forța pe reclamânți să acționeze împotriva voinței și conștiinței lor și a avut loc într-un context național general de intoleranță religioasă.

55. Situația reclamantei este în contrast și cu *Identoba și alții* și cu *M.C. și A.C. împotriva României* (ambele citate anterior), în care agresiunile verbale și amenințările grave îndreptate împotriva reclamantilor – manifestanți care promovau drepturile persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen – au fost urmate de agresiuni fizice efective asupra unora dintre reclamânți în condițiile în care erau înconjurați și depășiți numeric de agresorii lor.

56. În prezenta cauză, deși contra-manifestanții le-au depășit numeric și le-au împresurat pe reclamante, acestea au fost supravegheate în permanență de către polițiști, deși aceștia erau pe holul din afara sălii de cinema în care a avut loc incidentul. Nu au avut loc acte de agresiune fizică între reclamante și contra-demonștrânți. Actele de agresiune verbală, deși vădit discriminatorii și comise în contextul unor acțiuni care dovedeau un model de violență și intoleranță împotriva unei minorități sexuale, nu au fost atât de grave încât să provoace tipul de frică, angoasă sau sentimentul de inferioritate necesar pentru ca art. 3 să devină aplicabil.

57. Având în vedere cele de mai sus, Curtea constată că nivelul minim de gravitate necesar pentru ca problema să intre sub incidența art. 3 din Convenție nu a fost atins [a se vedea, pentru aceeași concluzie în circumstanțe similare relevante, *Panayotova și alții împotriva Bulgariei* (dec.), nr. 12509/13, pct. 48, 7 mai 2019; și *R.B. împotriva Ungariei*, nr. 64602/12, pct. 47-52, 14 aprilie 2016, cu trimiteri suplimentare]. Prin urmare, Curtea respinge capătul de cerere formulat de reclamantă cu privire la presupusa neîndeplinire de către autorități a obligațiilor pozitive care le revin în temeiul art. 3 (interpretat singur sau coroborat cu art. 14 din Convenție) ca fiind vădit neîntemeiat în temeiul art. 35 § 3 lit. a) și § 4 din Convenție.

3. *Art. 8 interpretat singur sau coroborat cu art. 14*

(a) **Competența *ratione materiae* a Curții**

(i) *Argumentele părților*

(α) Guvernul

58. Pentru început, Guvernul a susținut că participarea la o proiecție de film într-un loc public, la care accesul era liber pentru toți, era o chestiune care nu intra sub incidența art. 8 din Convenție. În plus, a susținut că art. 8 nu putea să devină aplicabil deoarece nu exista nicio legătură între pretinsa acțiune (sau inacțiune) a statului și prejudiciul prezumtiv cauzat.

59. Guvernul a respins afirmația reclamantelor conform căreia acestea au fost victime prin simplul fapt că au participat la proiecție și a susținut că, de fapt, reclamantele s-ar putea să nu fie considerate nici măcar victime directe ale pretinselor încălcări, deoarece nu se putea deduce din propriile declarații dacă erau de fapt membre ale comunității LGBT sau pur și simplu simpatizante ale asociației reclamante.

(β) Reclamantele

60. Reclamantele individuale au susținut că orientarea sexuală și viața sexuală a unei persoane intră în sfera personală protejată de art. 8 din Convenție. Simplul fapt că reclamantele au participat la o proiecție de film cu temă LGBT organizată de asociația reclamantă a fost suficient pentru a le expune unor insulte și amenințări homofobe menite să le provoace sentimente de inferioritate și să le dezumanizeze. Au simțit frică, angoasă și umilire.

61. În plus, reclamantele individuale au reiterat că intrușii le-au fotografiat și filmat fără permisiunea lor și apoi au făcut public materialul astfel obținut pe rețele de socializare. Acest lucru le-a expus la și mai multă stigmatizare și discriminare.

(ii) *Motivarea Curții*

(α) Principii generale

62. Cu titlu introductiv, Curtea reamintește că, întrucât problema aplicabilității este o chestiune care privește competența sa *ratione materiae*, trebuie respectată regula generală privind examinarea cererilor, iar analiza relevantă trebuie efectuată în etapa de admisibilitate, cu excepția cazului în care există un motiv special pentru a conexe acest aspect cu fondul [a se vedea *Denisov împotriva Ucrainei* (MC), nr. 76639/11, pct. 93, 25 septembrie 2018]. Nu există niciun asemenea motiv special în prezenta cauză; prin urmare, problema aplicabilității art. 8 din Convenție trebuie examinată în etapa de admisibilitate.

63. Curtea reiterează că noțiunea de „viață privată” este una largă, care nu se pretează unei definiții exhaustive și care cuprinde și integritatea corporală și psihică a unei persoane. Elemente precum orientarea sexuală și viața

sexuală a unei persoane se încadrează în sfera personală protejată de art. 8. În anumite domenii ale vieții private (ca de exemplu problemele de mediu și dreptul la reputație), pentru ca art. 8 să devină aplicabil, Curtea consideră că pretinsa încălcare trebuie să atingă un anumit nivel de gravitate și să fie comisă într-o manieră care să cauzeze prejudicii exercitării personale a dreptului la respectarea vieții private (a se vedea *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, nr. 41288/15, pct. 109, 14 ianuarie 2020; a se vedea, de asemenea, despre importanța analizării gravității ingerinței în litigiu pentru ca art. 8 să devină aplicabil în contextul unor diferite tipuri de cauze, *Denisov*, citată anterior, pct. 110-114).

64. Curtea a susținut în repetate rânduri că art. 14 completează celelalte norme materiale ale Convenției și Protocoalelor; nu are o existență independentă, întrucât are efect numai în raport cu „exercitarea drepturilor și libertăților” garantate de aceste dispoziții. Deși aplicarea art. 14 nu presupune o încălcare a acestor dispoziții – și în această măsură este autonom – nu poate avea loc aplicarea sa decât dacă faptele în cauză intră în sfera de aplicare a unuia sau mai multora dintre acestea din urmă (*Beizaras și Levickas*, citată anterior, pct. 112). Curtea reiterează, de asemenea, că interzicerea discriminării, prevăzută la art. 14 din Convenție, cuprinde în mod corespunzător chestiuni legate de orientarea sexuală și identitatea de gen (*ibid.*, pct. 113 cu trimiteri suplimentare).

65. În plus, Curtea reiterează că, potrivit abordării unitare a organelor Convenției, termenul „victimă” a unei încălcări a drepturilor sau libertăților desemnează persoana afectată direct de acțiunea sau omisiunea în cauză (*ibid.*, pct. 76, cu trimiteri suplimentare; a se vedea, de asemenea, jurisprudența citată supra, pct. 46).

(β) Aplicarea acelor principii în situația de fapt în prezenta cauză

66. În speță, Curtea reține că reclamantele individuale s-au plâns de neasigurarea protecției lor de către autorități și de neanchetarea agresiunii la adresa vieții lor private determinate de orientarea lor sexuală. Acestea au explicat în detaliu efectele pe care pretinsa inacțiune din partea autorităților le-a avut asupra lor. În această privință, Curtea reiterează că nu a exclus posibilitatea ca un tratament care nu atinge un nivel de gravitate suficient pentru a-l aduce în sfera de aplicare a art. 3 să poată încălca totuși aspectul „viață privată” vizat în art. 8, dacă efectele asupra integrității corporale și morale a reclamantului sunt suficient de adverse (a se vedea *R.B. împotriva Ungariei*, citată anterior, pct. 79 cu trimiteri suplimentare).

67. Curtea reține că plângerea penală a fost depusă, în numele reclamantelor individuale, atât împotriva făptuitorilor, cât și împotriva poliștilor care, în opinia lor, refuzaseră să ajute victimele. Plângerea a fost depusă ca reacție la fapte specifice care afectează drepturile individuale ale reclamantelor prevăzute de Convenție; în plus, aceste fapte au fost susținute de probele pe care le-au furnizat autorităților (a se vedea supra, pct. 17; a se

vedea, de asemenea, *mutatis mutandis*, *Beizaras și Levickas*, citată anterior, pct. 80). Prin urmare, reclamantele individuale pot să susțină că sunt victime ale pretinselor încălcări.

68. În plus, Curtea consideră că tratamentul denunțat a afectat bunăstarea psihologică și demnitatea reclamantelor individuale, intrând astfel în sfera vieții lor private (ibid., pct. 117). Faptul că a avut loc în timpul unui eveniment public nu modifică această concluzie. Curtea consideră că agresiunile verbale violente la adresa reclamantelor, care, în plus, au avut loc în contextul existenței unor dovezi de tipare de violență și intoleranță față de o minoritate sexuală, au atins nivelul de gravitate necesar pentru ca art. 8 să devină aplicabil. În consecință, Curtea hotărăște că faptele cauzei intră în domeniul de aplicare al art. 8 din Convenție. Prin urmare, art. 14 din Convenție, coroborat cu art. 8, este de asemenea aplicabil în prezenta cauză.

(b) Neepuizarea căilor de atac interne

(i) Argumentele părților

(α) Guvernul

69. Guvernul a susținut că reclamantele aveau la dispoziție o acțiune în justiție în materie civilă în temeiul art. 1349 din Codul civil (a se vedea supra, pct. 40). În plus, aveau totodată posibilitatea să depună petiție la CNCD în conformitate cu prevederile Ordonanței anti-discriminare (a se vedea supra, pct. 39). Acesta a susținut că (i) Curtea ar trebui să aplice în prezenta cauză aceleași norme pe care le-a aplicat în cauzele având ca obiect malpraxisul medical și (ii) toate reclamantele ar trebui să se mulțumească cu o acțiune în justiție în materie civilă și, prin urmare, să nu solicite o soluție penală în cauză.

70. În plus, Guvernul a susținut că reclamantele individuale ar fi trebuit să cunoască identitatea persoanelor (cel puțin 29 la număr) care au participat la incident – și anume a celor care au fost legitimate de poliție la sfârșitul proiecției (a se vedea supra, pct. 15). Astfel, reclamantele individuale ar fi putut să introducă o acțiune civilă împotriva lor.

71. În ceea ce privește petiția depusă la CNCD, Guvernul a subliniat că asociația reclamantă a folosit această procedură în 2015, când s-a plâns de folosirea de afirmații calomnioase la adresa comunității LGBT. Guvernul a remarcat că în respectiva hotărâre (care nu a fost transmisă de Guvern), CNCD a recomandat întregii clase politice din România să evite formulări care prezintă homosexualitatea ca boală sau ca un comportament similar pedofiliei.

(β) Reclamantele

72. De la început, reclamantele au susținut că Guvernul nu a prezentat nicio probă că ar fi fost eficace acțiunile în justiție pe care le-au menționat în prezenta cauză.

73. Reclamantele au afirmat că dispozițiile legislative aplicabile situației lor sunt cele din Codul civil (privind infracțiunile motivate de ură – a se vedea supra, pct. 36-37) și din Legea nr. 60/1991 (a se vedea supra, pct. 35). Acestea au respins încadrarea faptelor din prezenta cauză ca fiind contravenție (nu infracțiune), propusă de Guvern în temeiul Ordonanței anti-discriminare. În consecință, au susținut că, depunând plângerea penală, au epuizat căile de atac interne efective pe care le aveau la dispoziție.

74. Acestea au reiterat că au îndreptat plângerea penală nu numai împotriva polițiștilor, ci și împotriva persoanelor fizice care, în opinia lor, păreau să fi acționat în mod organizat și au săvârșit infracțiunea de opunere cu violență față de o adunare publică. Au susținut că, dacă ar fi fost efectuată corespunzător, ancheta penală ar fi constituit o cale de atac efectivă.

75. Reclamantele au susținut că toate plângerile au fost depuse la autoritățile competente și că au căutat o cale de atac la toate nivelurile de jurisdicție posibile (respectiv, Curtea de Apel București). În plus, au reiterat că victimele infracțiunilor motivate de ură, cum erau ele însele, sunt neputincioase în fața autorilor unor astfel de infracțiuni și în fața organelor de urmărire penală, deoarece victimele deseori nu au mijloacele necesare să îi identifice pe autorii infracțiunilor ori să îi tragă la răspundere. Acestea sunt astfel dependente de constatările rezultate din urmărirea penală relevantă, ceea ce înseamnă că nu pot să depună cereri de despăgubire la instanța civilă în cazul în care autorii nu au fost identificați de poliție.

(ii) *Motivarea Curții*

(a) Principii generale

76. În ceea ce privește cerința de epuizare a căilor de atac interne, Curtea face trimitere la principiile consacrate în jurisprudența sa [reiterate în special în cauza *Gherghina împotriva României* (dec.) (MC), nr. 42219/07, pct. 83-89, 9 iulie 2015; și *Vučković și alții împotriva Serbiei* (excepție preliminară) (MC), nr. 17153/11 și alte 29, pct. 69-77, 25 martie 2014].

77. În special, Curtea reiterează că obligația de a epuiza căile de atac interne impune reclamantelor să facă uz normal de căile de atac care sunt disponibile și suficiente în legătură cu capetele lor cerere în temeiul Convenției. Existența căilor de atac în cauză trebuie să fie suficient de sigură nu numai în teorie, ci și în practică; în caz contrar, acestea vor fi lipsite de accesibilitatea și eficacitatea necesare (a se vedea *Gherghina*, citată anterior, pct. 85, cu trimiteri suplimentare).

78. Cu toate acestea, nu există nicio obligație de a recurge la căi de atac care sunt inadecvate sau ineficiente. Totuși, existența unor simple îndoieli cu privire la perspectivele de succes ale unei anumite căi de atac care nu este în mod evident inutilă nu constituie un motiv valabil pentru neexercitarea acesteia (ibid., pct. 86, cu trimiteri suplimentare).

79. Cu toate acestea, Curtea a subliniat frecvent și necesitatea ca regula epuizării să fie aplicată cu un anumit grad de flexibilitate și fără formalism

excesiv. De asemenea, a recunoscut că regula epuizării nu este nici absolută, nici nu poate fi aplicată automat; pentru a verifica dacă a fost respectată, este esențial să se țină seama de circumstanțele particulare ale fiecărei cauze în parte (*ibid.*, pct. 87, cu trimiteri suplimentare).

80. De asemenea, Curtea reiterează că, în ceea ce privește sarcina probei, Guvernul care invocă neepuizarea este cel care trebuie să convingă Curtea că respectiva cale de atac a fost efectivă și a fost disponibilă în teorie și în practică la momentul relevant. Disponibilitatea unei căi de atac despre care se spune că există, inclusiv sfera de aplicare și exercitarea acesteia, trebuie să fie clar stabilită și confirmată sau completată de practică sau de jurisprudență [*ibid.*, pct. 88; a se vedea, de asemenea, *Molla Sali împotriva Greciei* (MC), nr. 20452/14, pct. 89, 19 decembrie 2018].

(β) Aplicarea acelor principii în situația de fapt în prezenta cauză

81. Curtea constată că reclamantele au depus plângere penală la instanțele interne, ridicând atât problema pretensei încălcări a vieții lor private, cât și problema discriminării (a se vedea supra, pct. 17). Atunci când este efectuată corespunzător, urmărirea penală constituie o cale de atac internă efectivă pentru astfel de plângeri: agresiunea precum cea prezumtiv suferită de reclamante este pasibilă de pedeapsă în temeiul dreptului intern (art. 317 vechiul C. pen., citat supra la pct. 36, și, ulterior, art. 369 noul C. civ. citat supra la pct. 37). De asemenea, organele de urmărire penală ar trebui să ia în considerare toate elementele din dosarul cauzei relevant, inclusiv susținerile privind existența unor motive rasiste pentru astfel de fapte. În ceea ce privește prezenta cauză, reclamantele nu aveau niciun motiv să se îndoiască de eficiența acestei căi de atac.

82. Chiar presupunând că procesul civil ar putea constitui o cale de atac efectivă în situații precum cea din prezenta cauză (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Remetin împotriva Croației*, nr. 29525/10, pct. 76 *in fine*, 11 decembrie 2012), cu privire la statul pârât, Curtea a constatat deja că nestabilirea identității agresorilor face inutilă orice acțiune în justiție în materie civilă și orice cale de atac exercitată în fața CNCD în ceea ce privește susținerile referitoare la discriminare (a se vedea, *mutatis mutandis*, *M.C. și A.C. împotriva României*, citată anterior, pct. 62-63). Deși un nou Cod civil a intrat în vigoare în România ulterior faptelor care au făcut obiectul cauzei *M.C. și A.C. împotriva României* (a se vedea supra, pct. 40), Guvernul nu a dovedit că cerințele procedurale pentru sesizarea instanțelor civile în temeiul art. 1349 din noul Cod civil erau diferite de cele în vigoare în temeiul legislației anterioare. În consecință, Curtea nu are niciun motiv să se abată de la constatările sale în cauza *M.C. și A.C. împotriva României* cu privire la lipsa accesului la calea de atac indicată de Guvern persoanelor aflate în situația reclamantelor.

83. Faptul că reclamantele au fost în măsură să prezinte autorităților numele unora dintre contra-manifestanți (a se vedea supra, pct. 17 și 70) nu

modifică această concluzie. Astfel, aceste informații, pe care reclamantele le-au prezentat în mod corespunzător organelor de urmărire penală împreună cu plângerea lor penală (a se vedea supra, pct. 17), nu le permiteau, în sine, să identifice agresorii propriu-ziși. Cu toate acestea, ar fi trebuit să permită autorităților să identifice corect participanții și să stabilească răspunderea individuală în ceea ce privește incidentul.

84. Pentru aceste motive, Curtea este convinsă că reclamantele individuale au exercitat căile de atac disponibile și suficiente în scopul prezentei cereri. Prin urmare, aceasta respinge excepția preliminară ridicată de Guvern cu privire la neputința căilor de atac interne.

(c) Alte motive de inadmisibilitate

85. Cu privire la capătul de cerere formulat de reclamantele individuale în temeiul art. 8 (interpretat singur, dar și coroborat cu art. 14) Curtea constată că nu este nici vădit nefondat, nici inadmisibil pentru alte motive enumerate la art. 35 din Convenție. Aceeași concluzie este valabilă și pentru capătul de cerere formulat de reclamantele individuale în legătură cu aceleași fapte în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție. Prin urmare, acest capăt de cerere trebuie să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

(a) Reclamantele

86. Reclamantele individuale au susținut că autoritățile au fost motivate de propria părtinire și prejudecată față de comunitatea LGBT atât atunci când nu au intervenit pentru a opri atacurile homofobe din 20 februarie 2013, cât și atunci când nu au anchetat incidentul. Chiar și limbajul folosit de autorități arată părtinirea acestora. Acestea au caracterizat agresiunea ca „discuție”, „critici” și „schimb de idei”, iar pe făptuitori ca „simpatizanții Noii Drepte”, în condițiile în care aceștia au descris problemele legate de LGBT folosind expresii precum: „filmul avea conotații homosexuale”, „adeptii relațiilor între personae de același sex”, „afront adus demnității naționale” și „intoleranță față de membrii comunității LGBT”.

87. În această privință, reclamantele au respins afirmațiile Guvernului (a se vedea infra, pct. 93) potrivit cărora incidentul ar fi constituit „simple discuții” sau un „schimb de idei” cu privire la subiectul filmului ales pentru a fi proiectat de asociația reclamantă.

88. Reclamantele individuale au susținut că polițiștii, deși erau prezenți în număr suficient la muzeu în timpul incidentului și aveau cunoștință de intențiile intrușilor, au refuzat să protejeze participanții. Nici măcar îndemnul din partea organizatorilor sau conținutul insultelor și amenințărilor care au fost strigate la adresa victimelor nu au determinat poliția să intervină.

89. Reclamantele individuale au susținut, de asemenea, că ancheta a fost de durată: timp de 19 luni, trei parchete nu au făcut mai mult decât a-și verifica propria competență în raport cu cauza și au trimis dosarul cauzei de la un parchet la altul. În plus, nu a avut loc nicio activitate de cercetare penală în perioada 17 martie 2013 – 27 februarie 2014, iar ancheta nu a fost declanșată decât la 31 martie 2014 – după mai mult de un an de la incident. Organele de urmărire penală i-au audiat pe polițiști și jandarmi după mai mult de un an de la data producerii incidentului care făcea obiectul anchetei, iar pe intruși după mai mult de 3 ani de la data incidentului.

90. Pe de altă parte, reclamantele au subliniat că, deși 29 de persoane fuseseră identificate de poliție în seara zilei de 20 februarie 2013, numai patru au fost audiate în legătură cu incidentul. Nu s-a luat nicio măsură pentru a clarifica contradicțiile dintre, pe de o parte, declarațiile făcute de victime (susținute de înregistrări ale incidentului și capturi de ecran ale mesajelor publicate pe rețele de socializare) și, pe de altă parte, declarațiile polițiștilor și ale intrușilor.

91. În final, reclamantele au susținut că autoritățile au încetat urmărirea penală privind susținerile referitoare la infracțiuni homofobe motivate de ură nu pentru că nu au fost în măsură să identifice făptuitorii, ci pentru că au considerat că incidentul nu a fost suficient de grav – în lipsa oricărei violențe fizice – pentru a atinge pragul necesar pentru a încadra comportamentul ca infracțiune motivată de ură.

(b) Guvernul

92. Guvernul a subliniat că protecția acordată împotriva infracțiunilor motivate de ură a fost consolidată de la data evenimentelor care au dat naștere unei încălcări în cauza *M.C. și A.C. împotriva României* (citată anterior). În plus, asociația reclamantă a fost asociată cu executarea hotărârii respective, iar contribuția sa a completat măsurile propuse sau întreprinse de autorități în cadrul acestui proces.

93. În plus, Guvernul a subliniat că, deși reclamantele nu au respectat cerințele art. 3 din Legea nr. 60/1991 (care impuneau ca acestea să avertizeze din timp orice risc de violență – a se vedea supra, pct. 35), poliția a fost prezentă la fața locului pentru a oferi protecție. Poliția nu a intervenit pentru a opri „discuțiile dintre cele două părți” deoarece nu a fost necesară o astfel de intervenție.

94. Guvernul a susținut că clasarea cauzei din cauza lipsei de probe nu făcea ca ancheta să nu fie efectivă. Acesta a arătat că mai mulți polițiști și mai mulți angajați ai asociației reclamante care au fost prezenți în timpul incidentului au fost audiați în calitate de martori în cursul procedurii și că reclamantele au avut totodată posibilitatea să depună plângere și să obțină examinarea acesteia în toate gradele de jurisdicție.

95. În ceea ce privește susținerile referitoare la discriminare, Guvernul a argumentat că prezenta cauză era diferită de cea în care o demonstrație a fost

interzisă, de exemplu, din cauza părtinirii autorităților față de homosexuali. Având în vedere această diferență, Guvernul a susținut că, în prezenta cauză, nu a fost încălcat art. 14 din Convenție.

2. Motivarea Curții

(a) Observații preliminare

96. Curtea consideră că obligația autorităților de a preveni actele de violență motivată de ură (fie agresiuni fizice, fie agresiuni verbale) de către persoane fizice și de a ancheta existența oricărui motiv discriminatoriu posibil aflat la baza acestei violențe poate să intre sub incidența obligațiilor pozitive consacrate în art. 8 din Convenție, dar poate totodată să fie considerată ca făcând parte din responsabilitățile pozitive ce le revin autorităților în temeiul art. 14 din Convenție de a garanta valorile fundamentale protejate de art. 8 fără discriminare. Având în vedere interacțiunea dintre dispozițiile de mai sus, aspecte precum cele care apar în prezenta cauză pot, într-adevăr, să fie examinate numai în temeiul uneia dintre aceste două dispoziții – fără să se ridice nicio problemă separată în temeiul uneia dintre celelalte – sau pot să necesite o examinare simultană în temeiul mai multora dintre aceste articole. Aceasta este o chestiune care trebuie soluționată în fiecare cauză în raport cu situația de fapt și cu natura susținerilor făcute (a se vedea *M.C. și A.C. împotriva României*, citată anterior, pct. 105, cu trimiteri suplimentare).

97. Având în vedere circumstanțele specifice ale prezentei cauze și susținerile reclamantelor, potrivit cărora incidentul căruia i-au căzut victime ar fi avut conotații homofobe trecute complet cu vederea de către autorități, Curtea constată că cel mai potrivit mod de lucru ar fi examinarea capătului de cerere formulat de reclamante în temeiul art. 14, coroborat cu art. 8 din Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, cauzele citate anterior *Identoba și alții*, pct. 64, precum și *M.C. și A.C. împotriva României*, pct. 106).

(b) Principii generale

98. Principiile relevante stabilite în temeiul art. 14 din Convenție au fost reiterate în cauza *Molla Sali*, citată anterior (pct. 133-37):

„133. Ca să se ridice o problemă în temeiul art. 14, trebuie să existe o diferență de tratament între persoane aflate în situații analoge sau similare într-un mod relevant {a se vedea, printre multe alte autorități, *Konstantin Markin împotriva Rusiei* (MC), nr. 30078/06, pct. 125, CEDO 2012; *X și alții împotriva Austriei* (MC), nr. 19010/07, pct. 98, CEDO 2013; *Khamtokhu și Aksenchik împotriva Rusiei* (MC), nr. 60367/08 și 961/11, pct. 64, 24 ianuarie 2017; și *Fábián* [împotriva Ungariei (MC)], nr. 78117/13], pct. 113[, 5 septembrie 2017]}. Cu alte cuvinte, cerința de a demonstra o situație analogă nu impune ca grupurile din comparație să fie identice.

134. Cu toate acestea, nu orice diferență de tratament va constitui o încălcare a art. 14. Numai diferențele de tratament bazate pe o caracteristică identificabilă, sau «statut», pot să constituie o discriminare în sensul art. 14 (a se vedea *Fábián*, citată anterior, pct. 113 și trimiterile citate acolo). În acest context, Curtea reiterează că sintagmei «alt

statut» i s-a dat, în general, un sens larg în jurisprudența sa {a se vedea *Carson și alții* [împotriva Regatului Unit (MC), nr. 42184/05], pct. 70[, CEDO 2010]}, iar interpretarea ei nu s-a limitat la caracteristici personale în sensul că sunt înnașcute sau inerente (a se vedea *Clift împotriva Regatului Unit*, nr. 7205/07, pct. 56-59, 13 iulie 2010). De exemplu, s-a ridicat problema discriminării în cauze în care statutul reclamantilor, care a servit ca presupus temei pentru un tratament discriminatoriu, a fost determinat în raport cu situația lor familială, ca de exemplu domiciliul copiilor lor (a se vedea *Efe împotriva Austriei*, nr. 9134/06, pct. 48, 8 ianuarie 2013). Prin urmare, rezultă, având în vedere obiectivul și natura drepturilor pe care urmărește să le protejeze, că art. 14 din Convenție vizează și situațiile în care o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil pe baza statutului sau a caracteristicilor protejate ale unei alte persoane (a se vedea *Guberina împotriva Croației*, nr. 23682/13, pct. 78, CEDO 2016 și *Škorjanec împotriva Croației*, nr. 25536/14, pct. 55, 28 martie 2017, precum și *Weller împotriva Ungariei*, nr. 44399/05, pct. 37, 31 martie 2009).

135. Curtea reiterează de asemenea că, în exercitarea drepturilor și libertăților garantate de Convenție, art. 14 conferă protecție împotriva unui tratament diferit, fără o justificare obiectivă și rezonabilă, al persoanelor aflate în situații similare. În sensul art. 14, o diferență de tratament este discriminatorie dacă «nu are nicio justificare obiectivă și rezonabilă», respectiv dacă nu urmărește un «scop legitim» sau dacă nu există o «relație rezonabilă de proporționalitate» între mijloacele folosite și scopul urmărit (a se vedea *Fabris* [împotriva Franței (MC), nr. 16574/08], pct. 56[, CEDO 2013 (extrase)]).

136. Statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere atunci când evaluează dacă și în ce măsură diferențele existente în situații similare justifică un tratament diferit. Sfera de aplicare a acestei marje variază în funcție de circumstanțele, obiectul și contextul său [a se vedea *Stummer împotriva Austriei* (MC), nr. 37452/02, pct. 88, CEDO 2011].

137. Referitor la sarcina probei în raport cu art. 14 din Convenție, Curtea a statuat că, odată ce reclamantul a demonstrat o diferență de tratament, Guvernul este cel care trebuie să demonstreze că aceasta din urmă era justificată {a se vedea *Khamtokhu și Aksenchik*, citată anterior, pct. 65; *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), nr. 29381/09 și 32684/09, pct. 85, CEDO 2013 (extrase); și *D.H. și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), nr. 57325/00, pct. 177[, CEDO 2007-IV]}.”

99. În plus, Curtea reiterează faptul că orientarea sexuală este o noțiune care intră sub incidența art. 14. Curtea a statuat în repetate rânduri că – la fel ca diferențele bazate pe sex – diferențele bazate pe orientarea sexuală necesită „motive deosebit de convingătoare și serioase” ca justificare. În cazul în care o diferență de tratament se bazează pe sex sau orientare sexuală, marja de apreciere a statului este restrânsă. Întinderea marjei de apreciere va depinde de împrejurările, obiectul și contextul său; în această privință, unul dintre factorii relevanți poate fi existența sau inexistența unui punct comun între legislațiile statelor contractante. Diferențele bazate exclusiv pe considerente de orientare sexuală sunt inacceptabile în temeiul Convenției (a se vedea *Beizaras și Levickas*, citată anterior, pct. 114; și *Ratzenböck și Seydl împotriva Austriei*, nr. 28475/12, pct. 32, 26 octombrie 2017, cu trimiteri suplimentare).

100. De asemenea, Curtea face trimitere la principiile generale pe care le-a stabilit în jurisprudența sa referitoare la pretensele încălcări ale art. 8 din

Convenție în raport cu obligațiile pozitive care le revin statelor pârâte în contextul articolului respectiv. Aceste principii au fost reiterate recent în *Beizaras și Levickas* (citată anterior, pct. 106-116).

101. În special, Curtea reiterează faptul că obligațiile pozitive ale statului sunt inerente dreptului la respectarea efectivă a vieții private în temeiul art. 8, aceste obligații pot să includă adoptarea de măsuri chiar și în sfera relațiilor persoanelor particulare între ele. Deși alegerea mijloacelor de asigurare a respectării art. 8 în sfera protecției împotriva faptelor săvârșite de persoane particulare se încadrează, în principiu, în marja de apreciere a statului, descurajarea efectivă împotriva faptelor grave în situații în care sunt în joc aspecte esențiale ale vieții private necesită dispoziții eficiente de drept penal (ibid., pct. 110 cu trimiteri suplimentare). În plus, Curtea nu a exclus posibilitatea ca obligația pozitivă a statului în temeiul art. 8 de a proteja integritatea corporală a persoanei să se extindă și la chestiuni legate de eficacitatea urmăririi penale (a se vedea *M.C. împotriva Bulgariei*, nr. 39272/98, pct. 152, CEDO 2003-XII, cu trimiteri suplimentare).

102. Curtea a recunoscut că sancțiunile penale – inclusiv împotriva persoanelor vinovate de cele mai grave expresii ale urii, de incitare a altor persoane la violență – nu pot fi invocate decât ca măsură *ultima ratio*. În aceste condiții, Curtea a statuat de asemenea că, atunci când faptele care constituie infracțiuni grave sunt îndreptate împotriva integrității corporale sau mintale a unei persoane, numai mecanisme de drept penal eficiente pot asigura o protecție corespunzătoare și pot servi ca măsură de descurajare. Curtea a admis, de asemenea, că sunt necesare măsuri de drept penal în ceea ce privește atacurile verbale directe și amenințările fizice motivate de atitudini discriminatorii (ibid., pct. 111, cu trimiteri suplimentare).

103. De asemenea, Curtea trebuie să reitereze că nu este sarcina sa să se pronunțe cu privire la elementele constitutive ale infracțiunii de incitare la ură și la discriminare (astfel cum este descrisă supra, la pct. 36). În plus, este în primul rând sarcina autorităților naționale, în special a instanțelor, să interpreteze și să aplice dreptul intern. Rolul Curții se limitează la a verifica dacă efectele unei astfel de interpretări sunt compatibile cu Convenția. Procedând astfel, Curtea trebuie să se asigure că autoritățile naționale și-au întemeiat deciziile pe o evaluare acceptabilă a faptelor relevante (ibid., pct. 116).

(c) Aplicarea acelor principii în situația de fapt în cauză

104. Cu titlu introductiv, Curtea observă că există două aspecte ale capătului de cerere formulat de reclamante (a se vedea supra, pct. 44): acestea au susținut, pe de o parte, că autoritățile (polițiștii și jandarmii) nu le-au protejat în timpul incidentului din 20 februarie 2013, iar pe de altă parte, că autoritățile (parchetul și instanțele) nu au efectuat o anchetă eficientă care să țină seama de conotațiile homofobe ale incidentului. Curtea va examina aceste aspecte separat.

(i) Obligația de a proteja

105. Curtea observă că, la 20 februarie 2013, reclamantele individuale, care făceau parte dintr-un grup de aproximativ 20 de persoane (a se vedea supra, pct. 8), au fost supuse agresiunilor verbale din partea unui grup de 45 de persoane (a se vedea supra, pct. 9 și 31) care s-au opus și au pus capăt efectiv evenimentului la care participau reclamantele din cauza opoziției lor față de relațiile între persoane de același sex (a se vedea supra, pct. 15). Persoanele respective nu au fost oprite de polițiști, care, deși au luat anumite măsuri atunci când li s-a solicitat în mod expres să facă acest lucru de către reclamante (ca de exemplu confiscarea unor drapele ale contra-demonstranților – a se vedea supra, pct. 10), par să fi redus la minimum asistența lor rămânând în afara încăperii în care a avut loc incidentul.

106. Guvernul a susținut că polițiștii nu au putut să intervină din cauza nedeclarării prealabile corespunzătoare a evenimentului de către organizatori (a se vedea supra, pct. 93). Același argument a apărut, de asemenea, în rezoluția emisă de parchetul militar la 24 iunie 2014 (a se vedea supra, pct. 22). Curtea nu poate să vadă relevanța acestor susțineri în prezenta cauză.

107. În această privință, observă, pe de o parte, că nu există în dosar nicio probă care să ateste că asociația reclamantă a fost vreodată obligată la declararea prealabilă a tipului de eveniment cultural pe care l-a organizat (a se vedea art. 3 din Legea nr. 60/1991, citat supra, pct. 35) sau că, în acest scop, era obligată la vreun tip de procedură administrativă în legătură cu pretinsa omisiune.

108. Mai important, indiferent dacă asociația reclamantă a respectat sau nu cerințele indicate de Guvern, Curtea nu poate decât să constate că autoritățile (respectiv polițiștii și jandarmii) erau prezenți în număr suficient în locul respectiv de la începutul incidentului. Prezența lor a fost determinată de informațiile transmise poliției de către asociația reclamantă de îndată ce aceasta din urmă a luat cunoștință de o eventuală opoziție față de evenimentul pe care l-a organizat (a se vedea supra, pct. 6 și 20).

109. Polițiștii sau jandarmii nu au fost în niciun moment copleșiți de intruși și nu au susținut că fuseseră prinși nepregătiți și că, prin urmare, nu dispuneau de mijloacele de intervenție necesare (a se vedea procesele-verbale privind incidentul întocmite de jandarmi și de polițiști, citate supra, pct. 13 și 15).

110. Acestea fiind spuse, Curtea observă că, deși la fața locului erau prezenți 18 polițiști și jandarmi, aceștia au rămas în exteriorul sălii de cinema, unde avea loc incidentul, și în mare măsură s-au abținut să intervină pentru a detensiona situația, deși organizatorii i-au îndemnat să facă acest lucru (a se vedea supra, pct. 7 și 10).

111. Mai mult, polițiștii și jandarmii prezenți la fața locului nu au intervenit în mod eficient, deși cunoșteau părerile și opiniile manifestate de intruși și auziseră conținutul injuriilor proferate de aceștia (a se vedea supra, pct. 13 și 15). Astfel, aceștia nu au împiedicat agresarea și insultarea reclamantelor

individuale de către intruși (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Identoba și alții*, citată anterior, pct. 73).

112. Mai mult decât o lipsă de intervenție, atitudinea și decizia autorităților de a rămâne la o parte, deși erau conștiente de conținutul injuriilor adresate reclamantelor, par să indice o anumită prejudecată față de homosexuali, care a impregnat și procesele-verbale întocmite ulterior cu privire la incidentul de la cinematograful. În această privință, Curtea constată că procesele-verbale întocmite de polițiști și jandarmi nu conțineau nicio referire la insultele homofobe suferite de reclamantele individuale și descriu incidentul într-un mod care ignoră complet orice astfel de manifestări ale homofobiei (a se vedea supra, pct. 13 și 15).

113. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că autoritățile nu au evaluat în mod corect riscul la care erau expuse reclamantele individuale și nu au reacționat în mod corespunzător pentru a proteja demnitatea reclamantelor individuale împotriva agresiunilor homofobe din partea unor terți.

(ii) *Obligația de a ancheta*

114. Curtea observă că au fost prezenți polițiști la fața locului în timpul incidentului în cauză. Potrivit constatărilor inițiale ale acestora, contra-manifestanții au fost motivați de orientarea sexuală a participanților (a se vedea supra, pct. 15). În aceste condiții, Curtea constată că, încă din etapele inițiale ale procedurii, imediat după proiecția din 20 februarie 2013 la care au participat reclamantele, autoritățile naționale s-au confruntat cu indicii *prima facie* de agresiune verbală motivată sau cel puțin influențată de orientarea sexuală a reclamantelor (a se vedea *Šečić împotriva Croației*, nr. 40116/02, pct. 69, 31 mai 2007; *Milanoović împotriva Serbiei*, nr. 44614/07, pct. 99, 14 decembrie 2010; *Abdu împotriva Bulgariei*, nr. 26827/08, pct. 35, 11 martie 2014; și *Begheluri*, citată anterior, pct. 176). În conformitate cu jurisprudența Curții, se impunea o aplicare eficientă a mecanismelor de drept penal național capabile să elucideze posibilul motiv de ură cu conotații homofobe din spatele incidentului violent și să îi identifice și, după caz, să îi pedepsească în mod corespunzător pe vinovați [a se vedea supra, pct. 101-102; a se vedea, de asemenea, *S.M. împotriva Croației* (MC), nr. 60561/14, pct. 324, 25 iunie 2020].

115. În plus, Curtea observă că plângerea penală a fost introdusă la 5 martie 2013 – adică în termen de 2 săptămâni de la data producerii incidentului. Reclamantele au prezentat toate probele de care dispuneau (a se vedea supra, pct. 17). Cu toate acestea, timp de peste un an, nu s-au luat măsuri semnificative în cadrul urmăririi penale, întrucât abia la 31 martie 2014 parchetul a început în mod efectiv anchetarea incidentului (a se vedea supra, pct. 19).

116. Curtea constată că urmărirea penală a durat mai mult de 4 ani și 8 luni: de la 5 martie 2013 (data depunerii plângerii) până la 22 noiembrie 2017

(când Curtea de Apel București a respins prin încheiere definitivă obiecțiile reclamantelor – a se vedea supra, pct. 34). Un astfel de interval de timp este susceptibil nu numai să submineze urmărirea penală, ci și să compromită definitiv șansele acesteia de a fi finalizată (a se vedea, *mutatis mutandis*, *M.C. și A.C. împotriva României*, citată anterior, pct. 120). Reclamantele au depus plângere privind durata urmăririi penale, dar fără succes (a se vedea supra, pct. 29).

117. Curtea consideră că cel puțin etapele inițiale ale urmăririi penale nu ar fi trebuit să fie prea dificile pentru autorități. Reclamantele au făcut o descriere detaliată a situației de fapt în plângerea lor inițială, care a fost completată de procesele-verbale întocmite de jandarmi și polițiști. În plus, de la data începerii urmăririi penale, parchetul a avut la dispoziție numele a 29 de participanți la incident (cel puțin unii dintre aceștia făcând parte din grupul de intruși – a se vedea supra, pct. 13, 14 și 15), precum și înregistrarea video a incidentului, pusă la dispoziție de reclamante (a se vedea supra, pct. 17 și 27).

118. În plus, Curtea observă că, deși plângerea inițială a fost îndreptată atât împotriva polițiștilor, cât și a intrușilor, aceștia din urmă nu au făcut niciodată obiectul urmăririi penale. Unele dintre aceste persoane, identificate de polițiști în noaptea incidentului, au fost audiate în calitate de martore – însă abia după mai mult de 4 ani de la data incidentului (a se vedea supra, pct. 30). Cu toate acestea, în pofida plângerilor (precum și a unei obiecții exprese) formulate de reclamante cu privire la acest aspect (a se vedea supra, pct. 26), niciunul dintre intruși nu a fost vreodată acuzat în mod oficial de procuror. Curtea a statuat deja că neînceperea urmăririi penale poate compromite validitatea probelor colectate în timpul fazei preliminare a anchetei (a se vedea, *mutatis mutandis*, *M.C. și A.C. împotriva României*, citată anterior, pct. 122, cu trimiteri suplimentare).

119. Trebuie arătat că, în rezoluțiile lor, procurorii au constatat că nu existau elemente suficiente pentru a constitui proba săvârșirii efective a faptelor invocate (a se vedea supra, în special pct. 32-34). Astfel, autoritățile naționale au considerat că amenințări precum „moarte homosexualilor” (a se vedea supra, pct. 31) sau alte afirmații despre care reclamantele susțin că ar fi fost proferate împotriva lor (a se vedea supra, pct. 9 și 17) nu au atins pragul impus de legea aplicabilă pentru a constitui infracțiune. Cu toate acestea, fiind totuși atentă să nu statueze că absolut fiecare exprimare dintr-un discurs de incitare la ură trebuie, ca atare, să atragă după sine urmărirea penală și sancțiuni de drept penal, Curtea își reiterează constatarea potrivit căreia comentariile care constituie discurs de incitare la ură și incitare la violență și, prin urmare, care în mod clar sunt ilegale de la prima vedere, pot în principiu să impună statelor membre să ia anumite măsuri pozitive. De asemenea, aceasta a statuat că incitarea la ură nu echivalează în mod necesar cu un îndemn la un act de violență sau alte infracțiuni. Agresiunile asupra persoanelor comise prin insultare, ridiculizare sau calomniere a unor categorii

specifice ale populației pot fi suficiente pentru ca autoritățile să favorizeze combaterea discursului rasist sub forma libertății de exprimare exercitate într-un mod iresponsabil (a se vedea *Beizaras și Levickas*, citată anterior, pct. 125, cu trimiteri suplimentare).

120. În plus, reclamantele au susținut încă de la depunerea primei lor plângeri că atacurile au fost de natură homofobă (a se vedea supra, pct. 17), dar acest aspect nu a fost analizat în mod corespunzător de către autorități. Abia la 5 februarie 2015 (adică la aproape 2 ani de la incident) procurorul a început să cerceteze susținerile potrivit cărora intrușii afișaseră însemne fasciste (a se vedea supra, pct. 28). Cu toate acestea, pretensele motive homofobe pentru comiterea faptelor nu au fost menționate în rezoluțiile procurorilor.

121. Curtea nu poate decât să constate că autoritățile s-au referit în mod constant la agresiunea verbală îndreptată împotriva reclamantelor individuale ca fiind simple „discuții” sau un „schimb de opinii” (a se vedea supra, pct. 15 și 24). Autorii au fost descriși ca „simpatizanți” ai organizațiilor de extremă dreaptă, iar victimele ca „adepti” ai relațiilor între persoane de același sex (a se vedea supra, pct. 28). Acest limbaj, departe de a fi neutru sau accidental, poate sugera prejudecăți din partea autorităților față de reclamantele individuale, ceea ce poate fi considerat ca indicând faptul că autoritățile au trecut cu vederea conotațiile homofobe ale faptelor săvârșite, periclitând astfel corectitudinea și eficacitatea procedurilor interne în ansamblu.

122. În plus, nu s-a acordat nicio importanță faptului că organizația care pare să fi fost în spatele agresiunilor se opunea în mod notoriu relațiilor homosexuale (a se vedea supra, pct. 9 și 43) sau că împotriva reclamantelor individuale fuseseră proferate insultele homofobe în cauză (a se vedea supra, pct. 21 și 31). Aceste elemente nu s-au regăsit în rezoluțiile procurorilor în care au fost examinate acțiunile jandarmilor și polițiștilor (a se vedea supra, pct. 22 și 24-25).

123. Pentru aceste motive, Curtea concluzionează că autoritățile nu au luat măsuri rezonabile pentru a ancheta dacă agresiunea verbală a fost motivată de homofobie. Era absolută necesitatea de a efectua o anchetă pertinentă cu privire la posibilitatea ca motive discriminatorii să fi stat la baza agresiunii, având în vedere ostilitatea față de comunitatea LGBT din statul pârât și având în vedere probele în sensul că intrușii au proferat insulte homofobe în timpul incidentului (a se vedea, *mutatis mutandis*, *M.C. și A.C. împotriva României*, citată anterior, pct. 124, precum și supra, pct. 41-43).

124. Curtea consideră că, fără o astfel de abordare riguroasă din partea organelor de aplicare a legii, infracțiunile motivate de prejudecăți vor fi tratate în mod inevitabil în condiții de egalitate cu cazurile care nu implică astfel de conotații, iar indiferența care rezultă de aici poate echivala cu tolerarea oficială a infracțiunilor motivate de ură sau chiar cu complicitate la acestea (a se vedea *Identoba și alții*, citată anterior, pct. 77 și, *mutatis mutandis*, *Ciorcan*

și alții împotriva României, nr. 29414/09 și 44841/09, pct. 167, 27 ianuarie 2015).

125. În final, Curtea recunoaște progresul legislației interne, care interzice în prezent incitarea la ură și la discriminare (*a contrario M.C. și A.C. împotriva României*, citată anterior, pct. 124, precum și supra, pct. 37 și 92). În orice caz, Curtea reiterează că rolul său nu este de a examina în abstract legislația națională aplicabilă, ci mai degrabă de a stabili dacă interpretarea sa de către autoritățile naționale este compatibilă cu Convenția (a se vedea, *mutatis mutandis, Padovani împotriva Italiei*, 26 februarie 1993, pct. 24, seria A nr. 257-B; și *Beizaras și Levickas*, citată anterior, pct. 116). Cu toate acestea, având în vedere constatările de mai sus, Curtea nu poate decât să concluzioneze că răspunsul autorităților nu a ținut seama de conotațiile homofobe ale incidentului și nu le-a supus unei evaluări corespunzătoare în temeiul legislației interne, în conformitate cu cerințele Convenției.

126. Considerentele de mai sus sunt suficiente pentru a-i permite Curții să concluzioneze că autoritățile nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a ancheta în mod eficient dacă agresiunea verbală îndreptată împotriva reclamantelor individuale constituia o infracțiune motivată de homofobie (a se vedea, *mutatis mutandis, Beizaras și Levickas*, citată anterior, pct. 129). Astfel, autoritățile și-au manifestat propriile prejudecăți față de membrii comunității LGBT.

(iii) Concluzie

127. Având în vedere constatările de la pct. 113 și 126 supra, Curtea consideră stabilit faptul că autoritățile nu au oferit o protecție corespunzătoare în ceea ce privește respectarea demnității reclamantelor individuale (și, în sens mai larg, viața lor privată) și nu au anchetat în mod eficient caracterul real al agresiunii homofobe îndreptate împotriva lor. Prin urmare, consideră stabilit faptul că reclamantele individuale au suferit o discriminare bazată pe orientarea lor sexuală. În plus, Curtea consideră că Guvernul nu a prezentat nicio justificare care să arate că atitudinea autorităților era compatibilă cu normele Convenției.

128. Prin urmare, a fost încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție.

129. Această concluzie înseamnă că Curtea nu trebuie să examineze celelalte capete de cerere, acestea fiind invocate exclusiv în temeiul art. 8 din Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis, M.C. și A.C. împotriva României*, pct. 126). Pentru aceleași motive, Curtea consideră că nu este necesar să examineze separat dacă a fost încălcat și art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție [a se vedea, *mutatis mutandis*, și printre multe alte autorități, *M.C. și A.C. împotriva României*, citată anterior, pct. 129, precum și *Sejdić și Finci împotriva Bosniei și Herțegovinei* (MC), nr. 27996/06 și 34836/06, pct. 51, CEDO 2009].

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 11 ȘI ART. 14 DIN CONVENȚIE ȘI A ART. 1 DIN PROTOCOLUL NR. 12 LA CONVENȚIE

A. Art. 11 interpretat singur sau coroborat cu art. 14

130. Reclamantele au invocat, în temeiul art. 11 din Convenție interpretat singur și coroborat cu art. 14, că autoritățile nu le-au protejat dreptul la libertatea de întrunire pașnică și nu au anchetat acțiunile care au dus la întreruperea evenimentului organizat de asociația reclamantă la 20 februarie 2013.

Art. 11 din Convenție prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere, inclusiv dreptul de a constitui cu alții sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.

2. Exercițarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei ori pentru protecția drepturilor și libertăților altora. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de stat.”

1. Cu privire la admisibilitate

131. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este nici vădit nefondat, nici inadmisibil pentru alte motive enumerate la art. 35 din Convenție. Prin urmare, trebuie să fie declarat admisibil.

2. Cu privire la fond

(a) Argumentele părților

(i) Reclamantele

132. Reclamantele au susținut că scopul contra-demonstrației a fost de a pune capăt evenimentului, nu de a participa la o dezbatere democratică. În opinia lor, contra-demonstrația a încălcat cerințele Legii nr. 60/1991 (a se vedea supra, pct. 35), în sensul că nu a fost pașnică, s-a desfășurat simultan cu o altă demonstrație (organizată conform legii de asociația reclamantă), a avut ca scop incitarea la discriminare și violență, s-a desfășurat pentru a se opune drepturilor altora și a împiedicat desfășurarea normală a unei adunări pașnice. În pofida acestor încălcări ale legii, autoritățile nu au intervenit, iar evenimentul nu a mai putut să aibă loc.

133. Reclamantele au contestat, de asemenea, observațiile formulate de terțul intervenient (a se vedea infra, pct. 136), pe care le-au considerat vexatorii.

(ii) Guvernul

134. Guvernul a susținut că cei care au ales să își exercite libertatea de a-și manifesta opiniile sau de a-și expune apartenența la o minoritate nu se puteau aștepta în mod rezonabil să fie scutiți de orice critică. În opinia acestuia, legislația internă relevantă, care consta în special în Legea nr. 60/1991 și Codul civil (a se vedea supra, pct.35 și 36), era în măsură să soluționeze situația reclamantelor. Mai precis, Guvernul a subliniat că, în conformitate cu legea sus-menționată, polițiștii s-au prezentat în număr mare într-un interval scurt de timp la locul în care era în desfășurare incidentul, pentru a asigura protecția participanților. În plus, autoritățile au efectuat o anchetă aprofundată cu privire la posibilele motive discriminatorii ale contra-demonstrației.

135. În final, Guvernul a arătat că decizia de oprire a proiecției fusese luată de asociația reclamantă și nu fusese impusă de poliție sau de conducerea muzeului.

(iii) Terțul intervenient

136. Terțul intervenient (a se vedea supra, pct. 51) a susținut în principal că statele sunt obligate să asigure dreptul de întrunire atât pentru demonstrații, cât și pentru contra-demonstrații, cât timp acestea sunt pașnice și nu răspândesc opinii vădit contrare principiilor fundamentale ale democrației și demnității umane.

(b) Motivarea Curții*(i) Observații preliminare*

137. Curtea consideră, pentru aceleași motive precum cele prezentate la pct. 97 supra, că cel mai potrivit mod de a soluționa acest capăt de cerere ar fi să îl examineze în temeiul art. 14 coroborat cu art. 11 din Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Identoba și alții*, citată anterior, pct. 92).

(ii) Principii generale

138. Curtea reiterează de la bun început că dreptul la libertatea de întrunire pașnică cuprinde atât întrunirile private, cât și întrunirile în locuri publice, fie statice, fie sub forma unei procesiuni; în plus, acesta poate fi exercitat de participanți individuali și de persoanele care organizează adunarea [a se vedea *Kudrevičius și alții împotriva Lituaniei* (MC), nr. 37553/05, pct. 91, CEDO 2015, cu trimiteri suplimentare].

139. De asemenea, Curtea face trimitere la principiile generale pe care le-a consacrat în jurisprudența sa privind pretinsele încălcări ale art. 14 și art. 11 din Convenție întemeiate pe susțineri potrivit cărora agresiunile din partea unor persoane particulare, împreună cu pasivitatea poliției în fața acestei violențe, ar fi perturbat adunări pașnice. Aceste principii au fost reiterate

recent în *Berkman împotriva Rusiei* (nr. 46712/15, pct. 45-49, 1 decembrie 2020).

140. În special, Curtea a constatat că o demonstrație pașnică poate să deranjeze ori să ofenseze persoanele care se opun ideilor sau revendicărilor pe care respectiva demonstrație urmărește să le promoveze. Participanții trebuie, totuși, să poată, cu ajutorul statului, să țină demonstrația fără a se teme că vor fi supuși violenței fizice de către oponenții lor; această teamă ar putea să descurajeze asociațiile sau alte grupuri care susțin idei sau interese comune să își exprime opiniile despre probleme foarte controversate care afectează comunitatea. Într-o democrație, dreptul de a contra-demonstra nu se poate extinde la împiedicarea exercitării dreptului de a demonstra (ibid., pct. 47, cu trimiteri suplimentare). Prin urmare, libertatea reală și efectivă de întrunire pașnică nu poate fi redusă la o simplă îndatorire a statului de a nu interveni (ibid., pct. 46 și 54).

141. Curtea reiterează totodată că, în cauza *Identoba și alții* (citată anterior, pct. 81 și 100), a considerat că statul și-a încălcat obligațiile care îi revin în temeiul principiului nediscriminării ca urmare a neprotejării demonstranților împotriva violenței homofobe și a neînceperii unei anchete eficiente (a se vedea de asemenea *Berkman*, citată anterior, pct. 49).

(iii) *Aplicarea acelor principii în situația de fapt în cauză*

142. De la bun început, Curtea afirmă că perturbarea proiecției din 20 februarie 2013 a constituit, fără îndoială, o ingerință în exercitarea dreptului reclamantelor la libertatea de întrunire pașnică garantat de art. 11 din Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Identoba și alții*, citată anterior, pct. 97).

143. Mai mult, Curtea observă că la originea capetelor de cerere formulate de reclamante potrivit cărora statul nu le-a protejat libertatea de întrunire împotriva violenței motivate de prejudecăți se află exact aceleași circumstanțe de fapt precum cele pe care le-a examinat deja în temeiul art. 14 din Convenție coroborat cu art. 8 (a se vedea supra, pct. 105-128). Faptul că constatările Curții de la pct. 128 supra le priveau numai pe reclamantele individuale (a se vedea supra, pct. 48) nu modifică relevanța acestor constatări pentru prezentul capăt de cerere (care se extinde la toate reclamantele). În consecință, constatările Curții în temeiul acelor dispoziții sunt la fel de relevante pentru examinarea capătului de cerere în temeiul art. 14 coroborat cu art. 11 din Convenție.

144. Această concluzie nu este afectată de faptul – subliniat de Guvern – că decizia de a pune capăt proiecției și de a o reprograma pentru o dată ulterioară a fost luată de asociația reclamantă și nu a fost impusă de autorități (a se vedea supra, pct. 11, 16 și 134). De fapt, Curtea reiterează faptul că dreptul la libertatea de întrunire include dreptul de a alege momentul, locul și condițiile practice ale unei astfel de adunări, în limitele stabilite în paragraful

2 al art. 11 (a se vedea *Sáska împotriva Ungariei*, nr. 58050/08, pct. 21, 27 noiembrie 2012).

145. În plus, Curtea reiterează constatările sale în sensul că asociația reclamantă a contactat autoritățile de îndată ce a aflat de o posibilă opoziție față de evenimentul pe care l-a organizat și că autoritățile erau prezente în număr suficient la fața locului de la începutul incidentului (a se vedea supra, pct. 6, 20 și 108). În această privință, autoritățile aveau obligația de a folosi orice mijloc posibil pentru a asigura respectarea dreptului la întrunire pașnică al reclamantelor (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Identoba și alții*, citată anterior, pct. 99). Totuși, astfel cum a constatat deja Curtea, acestea nu au intervenit în mod eficient pentru a detensiona situația, în pofida faptului că erau la curent cu conținutul insultelor homofobe proferate împotriva participanților (a se vedea supra, pct. 110-112; a se vedea de asemenea *Berkman*, citată anterior, pct. 56).

146. În concluzie, Curtea consideră că autoritățile naționale nu s-au asigurat că evenimentul din 20 februarie 2013 (organizat de asociația reclamantă și la care au participat reclamantele individuale) va putea să se desfășoare în mod pașnic ținând sub control suficient contra-manifestanții homofobi. Din cauza deficiențelor în această privință, autoritățile nu și-au îndeplinit obligațiile pozitive care le revin în temeiul art. 14 coroborat cu art. 11 din Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, cauzele citate anterior *Identoba și alții*, pct. 100, și *Berkman*, pct. 58).

147. Această concluzie înseamnă că Curtea nu trebuie să examineze capătul de cerere rămas, acesta fiind invocat exclusiv în temeiul art. 11 din Convenție (a se vedea de asemenea supra, pct. 129).

B. Art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție

148. Reclamantele au considerat, de asemenea, că aceiași factori care, în opinia lor, ar declanșa o încălcare a art. 14 (coroborat cu art. 11) din Convenție ar trebui totodată să determine o încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție.

149. Cu toate acestea, având în vedere concluzia la care a ajuns Curtea cu privire la capătul de cerere formulat în temeiul art. 14 coroborat cu art. 11 din Convenție (a se vedea supra, pct. 146), Curtea constată că nu este necesar să examineze separat admisibilitatea și fondul acestui capăt de cerere (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Sejdić și Finci*, citată anterior, pct. 51).

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 13 DIN CONVENȚIE

150. În ultimul rând, reclamantele s-au plâns că nu au avut la dispoziție o cale de atac efectivă pentru a se plânge autorităților naționale cu privire la pretinsa încălcare a drepturilor lor prevăzute de Convenție, ceea ce constituie

o încălcare a art. 13 din Convenție coroborat cu art. 3, 8, 11 și 14 din Convenție și coroborat cu art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție.

Art. 13 prevede următoarele:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

A. Argumentele părților

1. Guvernul

151. Guvernul a susținut că reclamantele nu aveau o pretenție întemeiată în raport cu Convenția și că, prin urmare, art. 13 nu era aplicabil în cazul lor. În orice caz, Guvernul a susținut că legislația internă relevantă le oferea reclamantelor mai multe căi de atac efective în legătură cu pretensele încălcări ale Convenției. În plus, Guvernul a arătat că, în urma pronunțării hotărârii în cauza *M.C. și A.C. împotriva României* (citată anterior), Ministerul Justiției a facilitat colectarea de date privind infracțiunile motivate de ură prin intermediul propriului sistem intern de gestiune a dosarului în instanță (ECRIS). De asemenea, s-au luat măsuri pentru a cristaliza ce anume constituia în realitate o „infracțiune motivată de ură”, inclusiv adăugarea expresă a prejudecății față de orientarea sexuală a unei persoane pe lista posibilelor circumstanțe agravante în săvârșirea unei infracțiuni [a se vedea art. 77 lit. h) din noul Cod penal, citat supra, pct. 37].

2. Reclamantele

152. Reclamantele au considerat că legislația internă privind infracțiunile motivate de ură era neclară și inefficientă. Acestea au susținut că, până în prezent, în statul pârât nu a existat nicio urmărire penală sau condamnare (în temeiul art. 369 din Codul penal – a se vedea supra, pct. 37) în legătură cu cauze având ca obiect infracțiunea de incitare la ură sau discriminare pentru motive de orientare sexuală. În plus, jurisprudența internă referitoare la interzicerea utilizării simbolurilor fasciste (în temeiul Ordonanței de urgență nr. 31/2002 – a se vedea supra, pct. 38) era insuficientă și contradictorie. În opinia lor, Guvernul nu a reușit să aducă probe în sensul că legislația internă punea la dispoziție o cale de atac efectivă pentru aceste infracțiuni.

153. Pe baza rapoartelor întocmite de Societatea Academică din România (a se vedea supra, pct. 41), reclamantele au susținut că legiuitorul ar trebui să enumere în mod explicit motivele de discriminare necesare pentru ca un comportament să fie încadrat ca infracțiune motivată de ură, în locul formulării generale „împotriva unei categorii de persoane”. În opinia acestora, definiția „infracțiune motivată de ură” era prea generală; prin urmare, nu era clar ce fel de discurs ar constitui o infracțiune în temeiul dispoziției relevante din Codul civil și ce tip de discurs ar constitui o simplă

contravenție în sensul art. 15 din Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 (a se vedea supra, pct. 39). În plus, acestea au subliniat că termenul „ură” nu a fost definit în legislația română. Aceste incertitudini, cumulate cu necunoașterea gravității infracțiunilor motivate de ură în rândul procurorilor, au explicat (în opinia lor și în conformitate cu constatările din raportul sus-menționat) motivele pentru care aproape nicio persoană nu a fost trimisă în judecată pentru incitare la ură sau la discriminare.

B. Motivarea Curții

1. Principii generale

154. Curtea reiterează faptul că art. 13 impune punerea la dispoziție a unei căi de atac interne pentru a soluționa pe fond un „capăt de cerere întemeiat” pe Convenție și pentru a acorda măsuri corespunzătoare [a se vedea, printre altele, *Kudła împotriva Poloniei* (MC), nr. 30210/96, pct. 157, CEDO 2000-XI; *Ramirez Sanchez împotriva Franței* (MC), nr. 59450/00, pct. 157, CEDO 2006-IX; și *A.K. împotriva Liechtensteinului* (nr. 2), nr. 10722/13, pct. 84, 18 februarie 2016].

155. Curtea reiterează faptul că statelor contractante li se acordă o anumită putere discreționară în ceea ce privește modul în care își îndeplinesc obligațiile în temeiul acestei dispoziții. Curtea a statuat de asemenea că dispozițiile Convenției trebuie interpretate și aplicate astfel încât garanțiile lor să devină concrete și efective, nu teoretice și iluzorii. Ca să fie „efectivă”, calea de atac impusă de art. 13 trebuie să fie disponibilă în practică, dar și în drept – în special în sensul că exercitarea acesteia nu trebuie să fie împiedicată în mod nejustificat de acțiunile sau omisiunile autorităților din statul pârât (a se vedea *Beizaras și Levickas*, citată anterior, pct. 149, cu trimiteri suplimentare).

2. Aplicarea acelor principii în situația de fapt în prezenta cauză

156. Pentru început, Curtea consideră că, pentru aceleași motive explicate la pct.46–48 supra, asociația reclamantă nu poate să susțină în mod valid în baza faptelor din prezenta cauză că este o victimă, fie directă fie indirectă, în sensul art. 34 din Convenție, a încălcării art. 3, art. 8 și art. 14 din Convenție, coroborate cu art. 13. Astfel cum a fost formulat de asociația reclamantă, capătul de cerere întemeiat pe art. 13 este, prin urmare, incompatibil *ratione personae* cu dispozițiile Convenției, în sensul art. 35 § 3 lit. a) și trebuie să fie respins, în conformitate cu art. 35 § 4.

157. În plus, Curtea reiterează că, referitor la reclamantele individuale, capătul de cerere întemeiat pe art. 3, interpretat singur sau coroborat cu art. 14 din Convenție, a fost declarat vădit nefondat, întrucât nu a fost atins nivelul minim de gravitate necesar pentru ca problema să intre în sfera de aplicare a art. 3 din Convenție (a se vedea supra, pct. 57). Rezultă că reclamantele

individuale nu au avut o pretenție întemeiată în acest sens (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Posevini împotriva Bulgariei*, nr. 63638/14, pct. 82, 19 ianuarie 2017). Prin urmare, capătul de cerere întemeiat pe art. 13 coroborat cu art. 3 și art. 14 în această privință este incompatibil *ratione materiae* cu dispozițiile Convenției în sensul art. 35 § 3 lit. a) și trebuie respins, în conformitate cu art. 35 § 4.

158. În prezenta cauză, Curtea a constatat că au fost încălcate drepturile reclamantelor individuale în temeiul art. 14 coroborat cu art. 8, precum și drepturile tuturor reclamantelor în temeiul art. 14, coroborat cu art. 11 (a se vedea supra, pct. 128 și, respectiv, 146). Prin urmare, acestea au avut o pretenție întemeiată, în sensul jurisprudenței Curții, și prin urmare aveau dreptul la o cale de atac care să îndeplinească cerințele art. 13.

159. În ceea ce privește art. 14 coroborat cu art. 8, Curtea constată că reclamantele individuale susțin în principal că legislația națională nu era clară, ceea ce, la rândul său, face ca interpretarea sa de către autoritățile, parchetele și instanțele naționale să nu fie fiabilă. Din această perspectivă, capătul de cerere diferă în esență de cel examinat de Curte în temeiul art. 13 în *Beizaras și Levickas* (citată anterior, pct. 151), în care problema ridicată în fața Curții privea căi de atac în general eficiente despre care s-a considerat că nu au funcționat în mod eficient într-o anumită situație ca urmare a unor atitudini discriminatorii care au afectat în mod negativ aplicarea legislației naționale.

160. În plus, Curtea reiterează că, în principiu, o urmărire penală, atunci când se desfășoară corespunzător, constituie o cale de atac internă efectivă pentru capetele de cerere formulate de reclamantele individuale în temeiul art. 8 și 14 din Convenție (a se vedea supra, pct. 81). Curtea reiterează de asemenea că nu este sarcina sa să se pronunțe cu privire la elementele constitutive ale infracțiunii examinate (a se vedea supra, pct. 103 și 125).

161. De asemenea, Curtea reiterează că la originea capetelor de cerere formulate de reclamante în sensul că statul nu le-a protejat libertatea de întrunire împotriva violenței motivate de prejudecăți se află exact aceleași circumstanțe de fapt precum cele pe care le-a examinat în temeiul art. 14 din Convenție coroborat cu art. 8 (a se vedea supra, pct. 143). În consecință, constatările de mai sus sunt la fel de valabile și în ceea ce privește capătul de cerere formulat de toate reclamantele în temeiul art. 13, coroborat cu art. 11 și art. 14 din Convenție.

162. Având în vedere considerentele de mai sus – și ținând seama de natura și de fondul încălcărilor constatate în prezenta cauză, în temeiul art. 14 coroborat cu art. 8 și art. 11 (a se vedea supra, pct. 127- 128 și, respectiv, 146) –, Curtea constată că nu este necesar să examineze separat admisibilitatea și fondul capătului de cerere în temeiul art. 13 din Convenție coroborat cu art. 8, art. 11 și art. 14, conform detaliilor de mai sus [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Nachova și alții împotriva Bulgariei* (MC), nr. 43577/98 și 43579/98, pct. 123, CEDO 2005-VII în ceea ce privește interacțiunea dintre art. 2 și

art. 13 din Convenție; a se vedea și *Opuz împotriva Turciei*, nr. 33401/02, pct. 205, CEDO 2009, în ceea ce privește interacțiunea dintre articolele 2, 3 și 14 și art. 13].

163. În ultimul rând, pentru aceleași motive, Curtea constată că nu este necesar să examineze separat admisibilitatea și fondul capătului de cerere formulat în temeiul art. 13 din Convenție coroborat cu art. 1 din Protocolul nr. 12 (a se vedea supra, pct. 149).

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

164. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

165. Reclamantele individuale au solicitat câte 15 000 de euro (EUR) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral constând în suferințele psihice pe care le-au îndurat și pe care le îndurau în continuare ca urmare a pretinselor încălcări. Asociația reclamantă a solicitat 25 000 EUR cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral cauzat de sarcina suplimentară pe care a trebuit să o suporte ca urmare a încălcărilor invocate în fața Curții.

166. Guvernul a contestat pretențiile, făcând trimitere la sumele acordate de Curte în cauzele *M.C. și A.C. împotriva României* (citată anterior, pct. 133) și *Identoba și alții* (citată anterior, pct. 110).

167. Curtea observă că a constatat o încălcare a art. 14, coroborat cu art. 8, în privința reclamantelor individuale, precum și o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 11 în privința tuturor reclamantelor. Referitor la reclamantele individuale, Curtea consideră că acestea cu siguranță au suferit un prejudiciu moral care nu poate fi reparat doar prin constatarea unei încălcări. În plus, Curtea nu are nicio îndoială că asociația reclamantă, în calitate de persoană juridică, a fost de asemenea vătămată în interesele sale legitime ca urmare a încălcării drepturilor sale în temeiul art. 14 coroborat cu art. 11 din Convenție (a se vedea *Identoba și alții*, citată anterior, pct. 110). Având în vedere natura încălcării constatate, și pronunțându-se în echitate, Curtea acordă asociației reclamante suma de 7 500 EUR, iar reclamantelor individuale câte 9 750 EUR, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral.

B. Cheltuieli de judecată

168. Reclamantele au solicitat, de asemenea, 1 764 EUR pentru cheltuielile de judecată ocazionate în fața instanțelor naționale în cadrul

diverselor proceduri interne în legătură cu prezenta cauză, precum și 1 500 EUR pentru cele ocazionate în fața Curții. La cerere au fost anexate facturi corespunzătoare.

169. Guvernul a contestat pretențiile și a susținut că erau excesive cheltuielile de judecată pretinse pentru cheltuielile de judecată ocazionate de reprezentarea juridică în fața Curții.

170. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant are dreptul la rambursarea cheltuielilor de judecată numai în măsura în care s-a stabilit caracterul real și necesar al acestora, precum și caracterul rezonabil al cuantumului acestora. În prezenta cauză, ținând seama de documentele aflate în posesia sa și criteriile menționate mai sus, Curtea consideră rezonabil să acorde în solidar reclamantelor suma de 1 764 EUR pentru cheltuielile ocazionate de procedurile interne și suma de 1 500 EUR pentru cheltuielile ocazionate de procedura în fața Curții, plus orice sumă ce poate fi datorată de reclamante cu titlu de impozit. Suma totală acordată pentru cheltuielile de judecată este, așadar, de 3 264 EUR.

C. Dobânzi moratorii

171. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. *Declară*, cu majoritate de voturi, că este admisibil capătul de cerere formulat de reclamantele individuale în temeiul art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție și în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție, cu privire la pretinsa neasigurare a protecției dreptului lor la respectarea lor vieții private;
2. *Declară*, în unanimitate, că sunt admisibile capetele de cerere formulate de reclamantele individuale în temeiul art. 8 din Convenție, precum și capătul de cerere formulat de toate reclamantele în temeiul art. 11, interpretat singur sau coroborat cu art. 14 din Convenție;
3. *Hotărăște*, în unanimitate, că nu este necesar să examineze admisibilitatea și temeinicia capetelor de cerere formulate de reclamantele individuale în temeiul art. 13 din Convenție, coroborat cu art. 8 și art. 14, nici a capătului de cerere formulat de toate reclamantele în temeiul art. 13 din Convenție, coroborat cu art. 11 și art. 14 din Convenție, precum și în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție, privind pretinsa neasigurare a protecției dreptului lor la libertatea de întrunire pașnică;

4. *Declară*, în unanimitate, că sunt inadmisibile celelalte capete de cerere;
5. *Hotărăște*, cu 5 voturi pentru și 2 împotriva, că a fost încălcat art. 14 din Convenție, coroborat cu art. 8, în privința reclamantelor individuale;
6. *Hotărăște*, în unanimitate, că nu este necesar să examineze dacă a fost încălcat art. 8 din Convenție interpretat singur, în privința reclamantelor individuale;
7. *Hotărăște*, cu 5 voturi pentru și 2 împotriva, că nu este necesar să examineze dacă a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție, în privința reclamantelor individuale;
8. *Hotărăște*, în unanimitate, că a fost încălcat art. 14 din Convenție coroborat cu art. 11, în privința tuturor reclamantelor;
9. *Hotărăște*, în unanimitate, că nu este necesar să examineze dacă a fost încălcat art. 11 din Convenție interpretat singur, în privința tuturor reclamantelor;
10. *Hotărăște*, cu 5 voturi pentru și 2 împotriva,
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:
 - (i) 7 500 EUR (șapte mii cinci sute de euro) asociației reclamante cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;
 - (ii) 9 750 EUR (nouă mii șapte sute cincizeci de euro) fiecărei reclamante individuale, cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;
 - (iii) 3 264 EUR (trei mii două sute șaizeci și patru de euro) în solidar tuturor reclamantelor, pentru cheltuielile de judecată, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;
 - (b) că, de la expirarea termenului de trei luni menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată anuală egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale;
11. *Respinge*, în unanimitate, cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

HOTĂRÂREA ASOCIAȚIA ACCEPT ȘI ALTELE ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 1 iunie 2021, în temeiul art. 77 § 2 și § 3 din Regulamentul Curții.

Andrea Tamietti
Grefier

Yonko Grozev
Președinte

În conformitate cu art. 45 § 2 din Convenție și art. 74 § 2 din Regulamentul Curții, la prezenta hotărâre se anexează opinia separată a judecătorilor Grozev și Harutyunyan.

YG
ANT

OPINIA PARȚIAL DISIDENTĂ A JUDECĂTORILOR GROZEV ȘI HARUTYUNYAN

1. Deși suntem de acord cu o mare parte a analizei pe fond în temeiul art. 14 coroborat cu art. 8, nu am putut împărtăși cu majoritatea constatarea unei încălcări a acestor dispoziții, precum și cu privire la capătul de cerere identic în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție, deoarece considerăm că acest capăt de cerere este inadmisibil pentru neepuizarea căilor de atac interne. Acest lucru nu trebuie interpretat în niciun fel ca minimalizând importanța chestiunilor legate de drepturile omului în litigiu, nici în ceea ce privește incidentul specific, nici în ceea ce privește problema generală a drepturilor LGBT în România. În ceea ce privește al doilea aspect, există motive clare de îngrijorare, astfel cum reiese din constatările raportului ECRI (a se vedea supra, pct. 43 din hotărâre) – constatări care ar trebui, pe drept, să stea la baza analizei generale a Curții.

2. Cu toate acestea, problema căilor de atac interne în prezenta cauză este relevantă atât pentru interpretarea unitară a Convenției, cât și pentru dezvoltarea unor căi de atac interne corespunzătoare în statul pârât. Considerăm că această problemă este suficient de importantă pentru a justifica refuzul de a urma decizia majorității privind admisibilitatea, împiedicându-ne astfel să declarăm admisibil acest capăt de cerere.

3. Excepția ridicată de Guvernul pârât cu privire la capătul de cerere formulat în temeiul art. 8 coroborat cu art. 14 este aceea că reclamantele ar fi trebuit să introducă o acțiune în justiție în materie civilă sau o petiție separată la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării („CNCD”), o cale de atac pe care asociația reclamantă a utilizat-o anterior, deși fără succes (a se vedea supra, pct. 71 din hotărâre).

4. Răspunsul majorității la această excepție a Guvernului se bazează pe o hotărâre anterioară împotriva României, și anume *M.C. și A.C. împotriva României* (nr. 12060/12, 12 aprilie 2016). În acea hotărâre, Curtea a constatat, în contextul unei agresiuni homofobe, că nestabilirea de către poliție a identității agresorilor a făcut inutilă orice acțiune în justiție în materie civilă sau orice cale de atac exercitată în fața CNCD în ceea ce privește susținerile referitoare la discriminare. Or, în speță, reclamantele însele au identificat unii dintre agresori. Cu toate acestea, majoritatea a acceptat că acest lucru nu este suficient pentru a diferenția cauza de *M.C. și A.C. împotriva României*, întrucât informațiile de identificare „pe care reclamantele le-au prezentat în mod corespunzător organelor de urmărire penală împreună cu plângerea lor penală, nu le permiteau, în sine, să identifice agresorii propriu-ziși” (a se vedea supra, pct. 83 din hotărâre).

5. Considerăm că acest răspuns este nesatisfăcător din mai multe motive. În primul rând, imposibilitatea de a stabili identitatea persoanelor prezumtiv responsabile de încălcarea drepturilor reclamantelor a constituit un argument principal pentru respingerea excepției de neepuizare ridicate de Guvern în *M.C. și A.C. împotriva României*. Și asta pentru un motiv întemeiat. Este ușor de

înțeles de ce o cale de atac civilă sau administrativă nu ar fi eficientă dacă nu se poate indica un pârât. În lipsa unui pârât, nu este posibil nici măcar să se depună o plângere oficială în cadrul unei astfel de proceduri. Cu toate acestea, odată ce o persoană fizică poate fi indicată în calitate de pârât într-o astfel de procedură, această excepție nu mai este valabilă. Raționamentul urmat de majoritate, potrivit căruia rolul și răspunderea exactă a unui prezumtiv agresor ar trebui stabilite înainte de inițierea procedurii, nu mai este convingător. Scopul unei astfel de proceduri este tocmai acela de a stabili rolul personal și răspunderea personală pentru pretinsele încălcări din partea fiecăruia dintre preținșii agresori. A solicita ca rolul și răspunderea acestora să fie stabilite în prealabil, înainte de depunerea unei plângeri, înseamnă să se declare orice cale de atac civilă sau administrativă ineficientă prin definiție.

6. Acest ultim punct evidențiază o preocupare deosebită a noastră față de abordarea adoptată de majoritate. Considerăm că sugestia conform căreia Convenția nu lasă statelor pârâte o marjă pentru a-și calibra răspunsul în ceea ce privește căile de atac care trebuie puse la dispoziție, și că necesită o cale de atac în materie penală în cauze precum cea de față, este greu de acceptat. Acest lucru este deosebit de important în contextul principiului subsidiarității și al rolului de control al Curții ca garant secundar al drepturilor omului în fața organismelor naționale, care ar trebui să preia inițiativa în ceea ce privește respectarea normelor privind drepturile omului la nivel național. Nu suntem de acord cu o astfel de poziție, atât în ceea ce privește jurisprudența existentă, cât și politica judiciară.

7. Curtea a solicitat, în general, căi de atac în materie penală în cauzele care implică vătămarea integrității corporale a persoanelor, și anume cauzele care intră sub incidența art. 3 din Convenție. În acest context, este relevant să se sublinieze că precedentul-cheie pe care se întemeiază prezenta cauză în ceea ce privește epuizarea căilor de atac, *M.C. și A.C. împotriva României*, este o cauză sub incidența art. 3.

8. În ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 8 și în cazul în care – precum în prezenta cauză – nu a avut loc nicio agresiune fizică asupra unei persoane, Curtea a adoptat abordarea potrivit căreia statele pârâte au o marjă în alegerea măsurilor pozitive corespunzătoare. Curtea a statuat că art. 8 din Convenție impune aplicarea efectivă a căilor de atac în materie penală, în relațiile dintre persoane particulare, numai în cazuri de vătămări grave ale integrității corporale a unei persoane. Printre exemple se numără abuzul sexual asupra unei persoane cu handicap mintal (a se vedea *X și Y împotriva Țărilor de Jos*, 26 martie 1985, pct. 27, seria A nr. 91); susținerile privind agresiunea fizică asupra reclamantei de către trei persoane, în timpul căreia a fost lovită cu picioarele și aruncată pe scări (a se vedea *Sandra Janković împotriva Croației*, nr. 38478/05, pct. 47, 5 martie 2009); bătaia aplicată unui copil de 13 ani de către un adult, cauzatoare de multiple leziuni corporale (a se vedea *Remetin împotriva Croației*, nr. 29525/10, pct. 91, 11 decembrie 2012); și bătaia aplicată unei persoane, cauzatoare de leziuni la cap, necesitând spitalizare (a se vedea *Isaković Vidović*

împotriva Serbiei, nr. 41694/07, pct. 61, 1 iulie 2014). În schimb, în ceea ce privește faptele mai puțin grave dintre persoane particulare care pot vătăma bunăstarea psihologică a unei persoane, obligația statului în temeiul art. 8 de a menține și de a aplica în practică un cadru legal corespunzător care să asigure protecție nu impune întotdeauna existența unei dispoziții în materie penală eficiente care să vizeze fapta specifică. Cadrul legal ar putea consta, de asemenea, în acțiuni în justiție în materie civilă care pot asigura o protecție suficientă [a se vedea *Noveski împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei* (dec.), nr. 25163/08 și alte 2, pct. 61, 13 septembrie 2016; și *Söderman împotriva Suediei* (MC), nr. 5786/08, pct. 85, CEDO 2013].

9. În contextul discursului de incitare la ură, Curtea a recunoscut că sancțiunile de drept penal, inclusiv împotriva persoanelor vinovate de cele mai grave expresii ale urii, de incitare a altor persoane la violență, pot fi invocate numai ca o măsură *ultima ratio* (a se vedea *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, nr. 41288/15, pct. 111, 14 ianuarie 2020). Curtea a acceptat necesitatea unei acțiuni în justiție în materie penală numai într-un număr limitat de cauze aflate sub incidența art. 8. În acele cauze, gravitatea ingerinței în exercitarea drepturilor la viață privată a fost deosebit de mare. În cauza *R.B. împotriva Ungariei* (nr. 64602/12, 12 aprilie 2016), agresiunea verbală rasistă contra reclamantului a fost însoțită de amenințări cu violența cu un topor, iar în cauza *Alković împotriva Muntenegrului* (nr. 66895/10, pct. 8, 11, 65 și 69, 5 decembrie 2017), agresiunea verbală rasistă a fost însoțită de 10 focuri de armă în direcția locuinței reclamantului. În ambele cauze, incidentele au avut loc în locuințele reclamantilor, ceea ce a avut în mod clar efectul de a amplifica sentimentul de vulnerabilitate, iar primul a avut loc în contextul unui eveniment de tip „pogrom”. În opinia noastră, prezenta cauză are un caracter suficient de diferit. Deși nu au fost stabilite cu precizie toate circumstanțele relevante, este clar că incidentul a avut loc într-un cadru public, mai precis un muzeu, în prezența unui număr mare de persoane, și că nu a implicat o confruntare comparabilă cu faptele din cauzele *R.B. împotriva Ungariei* sau *Alković împotriva Muntenegrului*. În plus, deși reclamantele critică în mod întemeiat reacția necorespunzătoare a poliției, prezența fizică a acestora din urmă nu ar fi putut decât să diminueze sentimentul de vulnerabilitate al reclamantelor.

10. Ultimul nostru punct se referă la eficiența răspunsului la discursul de incitare la ură. Pentru ca un astfel de răspuns să fie eficient, acesta trebuie să aibă loc la nivel național. Se prea poate ca, în trecut, CNCD să nu fi fost la fel de eficient în răspunsul său la incidentele de discurs de incitare la ură pe cât ar fi de dorit. Dar rămâne răspunsul instituțional conceput de statul pârât pentru a se ocupa de astfel de probleme. Impunând necesitatea unei acțiuni în justiție în materie penală și eludând răspunsul pe care CNCD a fost conceput să îl ofere (și l-ar fi putut oferi), nepermițându-i nici măcar să joace un rol în cadrul procedurilor, nu consolidăm sistemul de protecție a drepturilor omului în temeiul Convenției.

HOTĂRÂREA ASOCIAȚIA ACCEPT ȘI ALTELE ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI –
OPINIE SEPARATĂ

Anexă

Nr.	Denumirea / Numele reclamantei	Data înființării / nașterii	Sediul / Domiciliul
1	ASOCIAȚIA ACCEPT	2000	București
2	Alexandra CÂNDEA	1981	București
3	Alexandra Mihaela CARASTOIAN	1988	București
4	Ioana Ramona FILAT	1980	București
5	Diana Elena MATEESCU	1980	București
6	Claudia STĂNESCU	1981	București